Maatschappij tot bevordering der
Toonkunst.

Vereeniging voor Nederlands Muziekgeschiedenis

UITGAVE VAN

oudere Noord-Nederlandsche Meesterwerken.

X.

OUD-NEDERLANDSCHE DANSWIJZEN

bewerkt

voor vierhandig Klavier

door

J. C. M. VAN RIEMSDIJK.

Prijs f 0,75.

te verkrijgen in den Muziekhandel van

BRIX VON WAHLBERG

(Theune en Cie.)

te

AMSTERDAM.

Lith. Anst. v. C. G. Röder Leipzig.

V.V. Nº.
Kast 71, Pl. A

Art. 8

Vere

OU

J

BIBLIOTHEEK DER UNI

1. 8° 150 71 A

Maatschappij tot bevordering der Toonkunst.

Vereeniging voor Nederlands Muziekgeschiedenis

UITGAVE VAN

oudere Noord-Nederlandsche Meesterwerken.

X.

OUD-NEDERLANDSCHE DANSWIJZEN

bewerkt

voor vierhandig Klavier

door

J. C. M. VAN RIEMSDIJK.

Prijs f 0,75.

BIBLIOTHEEK DER UNIVERSITEIT TE UTRECHT.

te verkrijgen in den Muziekhandel van
BRIX VON WAHLBERG
(Theune en Cie)
te
AMSTERDAM.

Lith. Anst. v. C. G. Röder, Leipzig.

Voorbericht.

In de Bibliotheek der Vereeniging voor Noord-Nederland's muziekgeschiedenis berust een quarto band (*oblongformaat*), bevattende eene verzameling van „Oude en nieuwe Hollantse Boeren Lieties en Contradansen" gedrukt te Amsterdam bij „Estienne Roger Musijk- en Boekverkooper" zonder jaartal; die verzameling bestaat uit 13 deeltjes en houdt in niet minder dan 996 verschillende eenstemmige dansliedjes of wijzen; iedere wijs heeft hare eigen benaming; in een volledig register, aan het einde van het 13e deeltje afgedrukt, zijn de titels alphabetisch geordend.

De bekende muziekdrukker Etienne Roger oefende zijn beroep uit op het einde der 17e en in het begin der 18e eeuw. Uit het feit, dat eene der wijzen den titel draagt van „d'Uytrechtse Vreeden" is op te maken dat de uitgave althans van het 13e deeltje, waarin die wijs voorkomt, in of na het jaar 1713 moet zijn verschenen; de titels der drie eerste deeltjes wijzen een tweeden druk aan en kunnen dus reeds van vóór dien tijd dagteekenen.

Eene soortgelijke verzameling met denzelfden titel, doch met bijvoeging „Op nieuws geheel verbetert en doorgaans vermeerdert voor handviool, de fluydt en haubois" zag het licht bij Pieter Mortier op den Vygendam; het 5e deeltje van deze uitgave is in den zelfden quarto band te vinden. De Heer J. C. Boers te Delft bezit daarvan de eerste drie deeltjes: uit eene vergelijking met de drie eerste deeltjes van Roger blijkt dat werkelijk de verzameling van Mortier eene vermeerderde uitgave is.

Deze verzamelingen trokken reeds bij de erste kennismaking zeer mijne aandacht. Ik vond in dat groote aantal korte, voor een strijk- of blaasinstrument bijeengebrachte danswijzen veel wat mij bijzonder aantrok. De algemeene titel „Oude en nieuwe Boeren Lieties" duidt reeds aan, dat hier bijeengebracht zijn volksdeuntjes en dansliedjes van vroegeren en lateren tijd, gezet voor een enkel muziekinstrument, dat het gezang of den dans moest begeleiden.

De opschriften boven elke wijs geplaatst, duiden aan eene bepaalde danssoort, zooals Gaillarde, Allemande, Courante, met of zonder nadere omschrijving, of zij vermelden de aanvangswoorden van het liedje, waaraan de wijs is ontleend. Vele van die opschriften zijn alles behalve van kieschen aard: het is dus te veronderstellen dat wij hier bijeen verzameld en opgeteekend vinden de wijzen van liedjes, die bij de lagere klassen van het volk doorgedrongen en bijzonder geliefd waren.

Bij het doorsnuffelen van deze merkwaardige en, naar ik meen, zeldzame verzamelingen, roept men zich telkens voor den geest de tafereelen van een Ostade, Teniers en Jan Steen, die ons te zien geven welk vermaak ons volk bij feesten en drinkgelagen schiep in die reizende muziekanten, die met eene viool of bas gewapend, er dapper op los strijken om de dans-en zanglustigen op te wekken en op te vrolijken.

Uit een muzikaal oogpunt zijn die Boeren Liedjes en Contradansen zeer belangrijk; de meesten getuigen van kernachtigen en gezonden muzikalen zin; velen treffen door hunne eigenaardige toonsoort, rhytmiek en indeeling; niet weinigen zijn er onder, waarvan de melodievorming zeer schoon is te noemen; allen vertoonen een eigenaardig karakter.

Als bron voor de kennis en de geschiedenis van onze volksmuziek zal deze verzameling gewichtige diensten kunnen bewijzen. Wij ontmoeten er vele oude bekende wijzen, die men reeds in onze lied — en luitboeken van de 16e en 17e eeuw aantreft en kunnen dus nagaan welke tot in de 18e eeuw populair gebleven zijn.

Ook de opschriften, voor zoover zij blijken ontleend te zijn aan oude volksliederen, kunnen misschien leiden tot het weder opsporen van de oorspronkelijke, verloren gewaande, volksmelodiën.

De geschiedkundige waarde wensch ik echter hier niet in het licht te stellen; daarvoor heb ik meerdere gegevens noodig, dan mij thans ten dienste staan.

Met eene vierhandige klavierbewerking van enkele nommers wil ik alleen de aandacht op het muzikaal gehalte der „Boerenliedjes en contradansen" vestigen.

Dat ik zoodanige bewerking koos, behoeft, naar ik vertrouw, geene verontschuldiging. De liedjes zijn er uitnemend voor geschikt en het klavier is nu eenmaal het instrument, dat 't meest in het bereik ligt van hen, die, naar wij hopen, in deze 10e uitgave der Vereeniging belang zullen stellen.

Niet alle in deze uitgave voorkomende danswijzen werden ontleend aan de bovengenoemde verzamelingen. „'t Uitnement Kabinet van Paulus Matthysz" leverde mij de Nos 1 en 5, „Starter's 't Friesche Lusthof" de Nos 6 en 15.

In „het Stadsmuziek Collegie te Utrecht (1631—1881), eene bijdrage tot de geschiedenis der toonkunst in Nederland" *(Utrecht J. L. Beyers 1881)* gaf ik eene vrij uitvoerige beschrijving van het eerstgenoemde werk. Dat „Kabinet vol Pavanen, Almanden, „Sarbanden, Couranten, Baletten, Intraden, Airs etc. en de nieuwste Voizen, om met 2 en „3 Fioolen of ander Speeltuigh te gebruiken van de alder konstighste Speelmeesters en „Liefhebbers van de geluÿt kavelingh (*dezer tijds*) byeengestelt" is zeer belangrijk voor de kennis van de beoefening der intrumentaalmuziek in het midden der 17e eeuw in ons Vaderland: het bevat een groot aantal danswijzen, waarvan de veelstemmige bearbeiding in hooge mate belangstelling wekt.

Er blijkt o. a. uit dat eene canonische en contrapuntische bewerking van die danswijzen zeer gebruikelijk was; die aanwijzing heb ik mij voor mijne bewerking zooveel mogelijk ten nutte gemaakt.

Starter heeft bij de keuze van de wijzen, waarop hij zijn „liedjes van de min" dichtte blijk gegeven van een bijzonder ontwikkelden muzikalen smaak, ook al moge de „Musyckmeester der stadt Leeuwarden, Mr. Jacques Vredeman", die blijkens den titel „de uitgave der muziek bezorgde," veel tot die keuze hebben bijgedragen.

De in zijn Friesche Lusthof opgenomen „Stemmen en Voyzen" behooren tot de schoonste liederen van dien tijd. Ik kon geen weerstand bieden aan de verleiding om ook daaruit eene kleine keuze te doen.

In de volgende aanteekeningen, waarmede ik mijn voorbericht besluit, deel ik mede hetgeen mij bekend is omtrent enkele der in deze uitgave voorkomende danswijzen.

No. 1. Nobel-Man uit 't Uitnement Kabinet van Paulus Matthysz: Eerste Deel 1646, fol. 5, tweestemmig; komt daar voor, gefigureert van J. Schopen. Die figuratiën zijn natuurlijk bij deze uitgave achterwege gelaten. De baspartij voorkomende in het aanhangsel tot het 1ste deel (*zie het Stadsmuziek collegie te Utrecht pag. 80*) heb ik tot op enkele maten na geheel gevolgd.

No. 2. Gaillarde triomfant nº 30 van de Hollantse Boerenliedjes en Contradansen, uitgave van Etienne Roger.

No. 3. Vogtigheyd aen de blanke Smidt nº 799 van de Boerenliedjes, uitgave Roger. Herkomst van den tekst onbekend.

No. 4. Gaillarde Strijkstok nº 148 der Boerenliedjes uitgave van Pieter Mortier. Eenigzins minder gefigureerd komt die wijs voor in de uitgave van Roger nº 140.

No. 5. Courante nº **2 Foucart** uit 't Uitnement Kabinet „van Paulus Matthysz" 2de deel fol. 2, met 3 hooge geluiden, d. i. driestemmig.

No. 6. Peckingstons Pond lees: Packington's Pound uit Starter's „'t Friesche Lusthof", pag. 10, uitgave van 1621. Volgens Prof. J. P. N. Land komt deze wijs voor in het bij hem in bewerking zijnde luitboek van Thysius, maar aldaar verbasterd tot Paccetouspon.

Deze wijs vindt men reeds in 1596 in Engeland. Sir Packington wedde onder Elisabeth, dat hij voor 3000 £ van White-Hall naar Greenwich zou zwemmen, doch de koningin, die van knappe mannen hield, wilde hem aan dat gevaar niet blootgesteld hebben. Van dezen lustigen Packington is het portret nog op het familiegoed Westwood voorhanden.

De oude woorden, tot dit lied behoorende, schijnen verloren te zijn.

No. 7. Galjaarde Hooren badel nº 233 der Boerenliedjes uitgave Roger. De beteekenis van „Hooren badel" is mij onbekend.

No. 8. Bredaas Biertje nº 206 der Boerenliedjes uitgave Roger.

No. 9. Adieu, schoone Liefde nº 49 der Boerenliedjes uitgave Roger.

Herkomst van den tekst onbekend.

No. 10. De Boufon nº 80 der Boerenliedjes uitgave Roger.

In 't luitboek van Thysius komt een andere vorm van deze wijs voor onder den naam van „Boter op de pensen."

No. 11. Een Boer rontom nº 151 der Boerenliedjes uitgave Roger.

No. 12. Menuet nº 504 der Boerenliedjes uitgave Roger.

No. 13. De doot van den Konink van Engelant nº 796 der Boerenliedjes uitgave Roger. — Welke Koning van Engeland hier bedoeld wordt, is niet na te gaan. De melodie is eene der schoonste van de geheele verzameling.

No. 14. Charmoes nº 959 der Boerenliedjes uitgave Roger, misschien afteleiden van Scaramouche, de tooneeltype van den bluffer, en grootspreker. —

No. 15. Een ronden — dans om de Bruydt te bedde te dansen, stemme: „O myn

Engeleyn, o myn Teubeleyn", uit Starter's t' Friesche Lusthof, pag. 125, bij wien het als beurtzang van „jongmans en dochters" voorkomt.

Eene oude melodie, waarvan verschillende lezingen bestaan, die ook in Engeland en Duitschland zeer populair schijnt geweest te zijn.

Eene dier lezingen is opgenomen in het luitboek van Thysius onder de benaming „Soet Oliver", waaruit door R. L. Poole (the Athenaeum van 4 Junij 1881, pag. 761) wordt opgemaakt, dat het lied in Shakespeare's „As you like it": „O sweet Oliver! O brave Oliver!" op die wijs zou zijn gezongen.

Utrecht, Januarij 1882.

J. C. M. van Riemsdyk.

Oud - Nederlandsche Danswijzen.

Oud-Nederlandsche Danswijzen.

I. Nobelman. **Secondo.**

Maestoso.

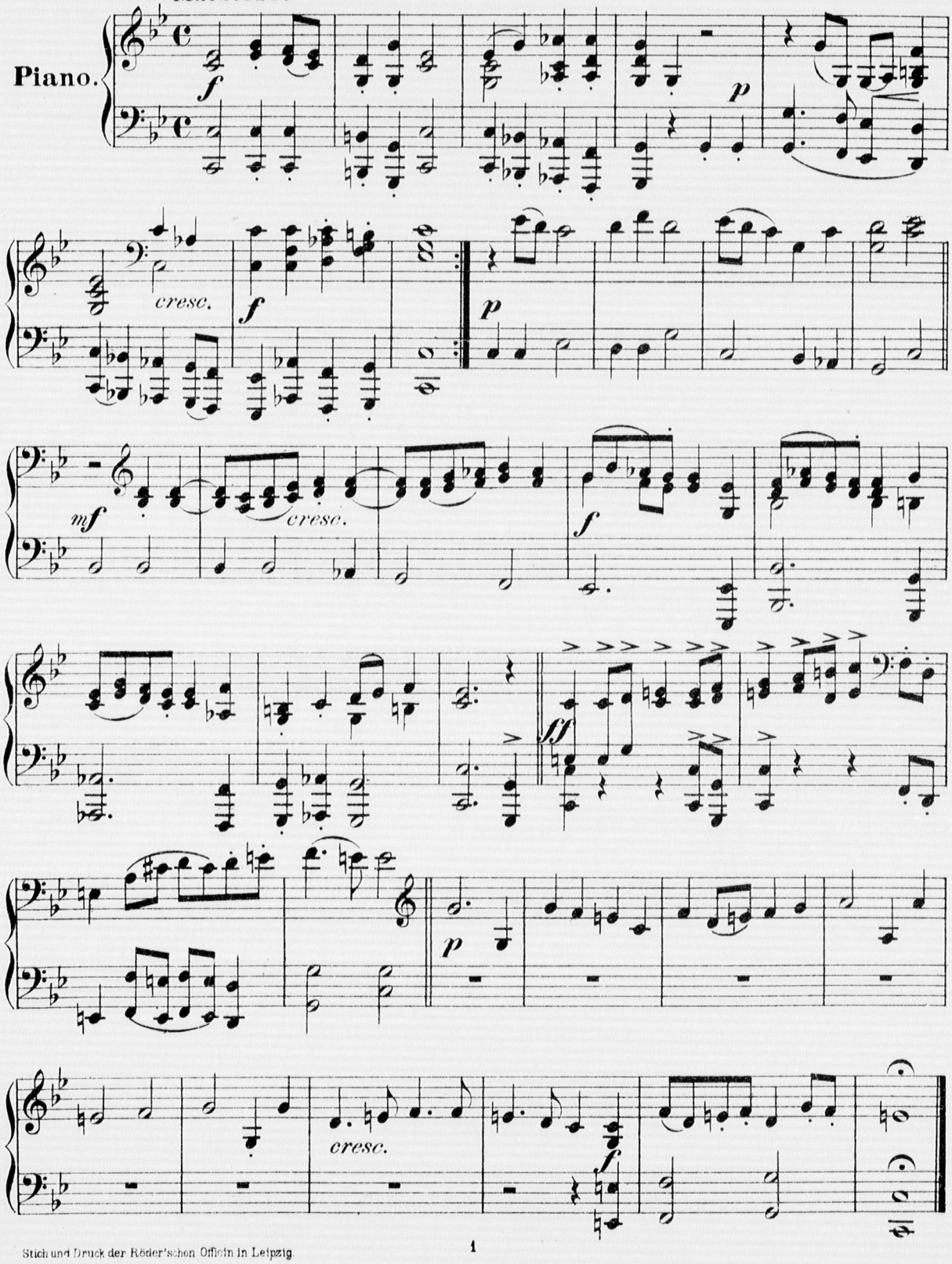

Stich und Druck der Röder'schen Officin in Leipzig

Oud-Nederlandsche Danswijzen.

I. Nobelman. **Primo.**

Maestoso.

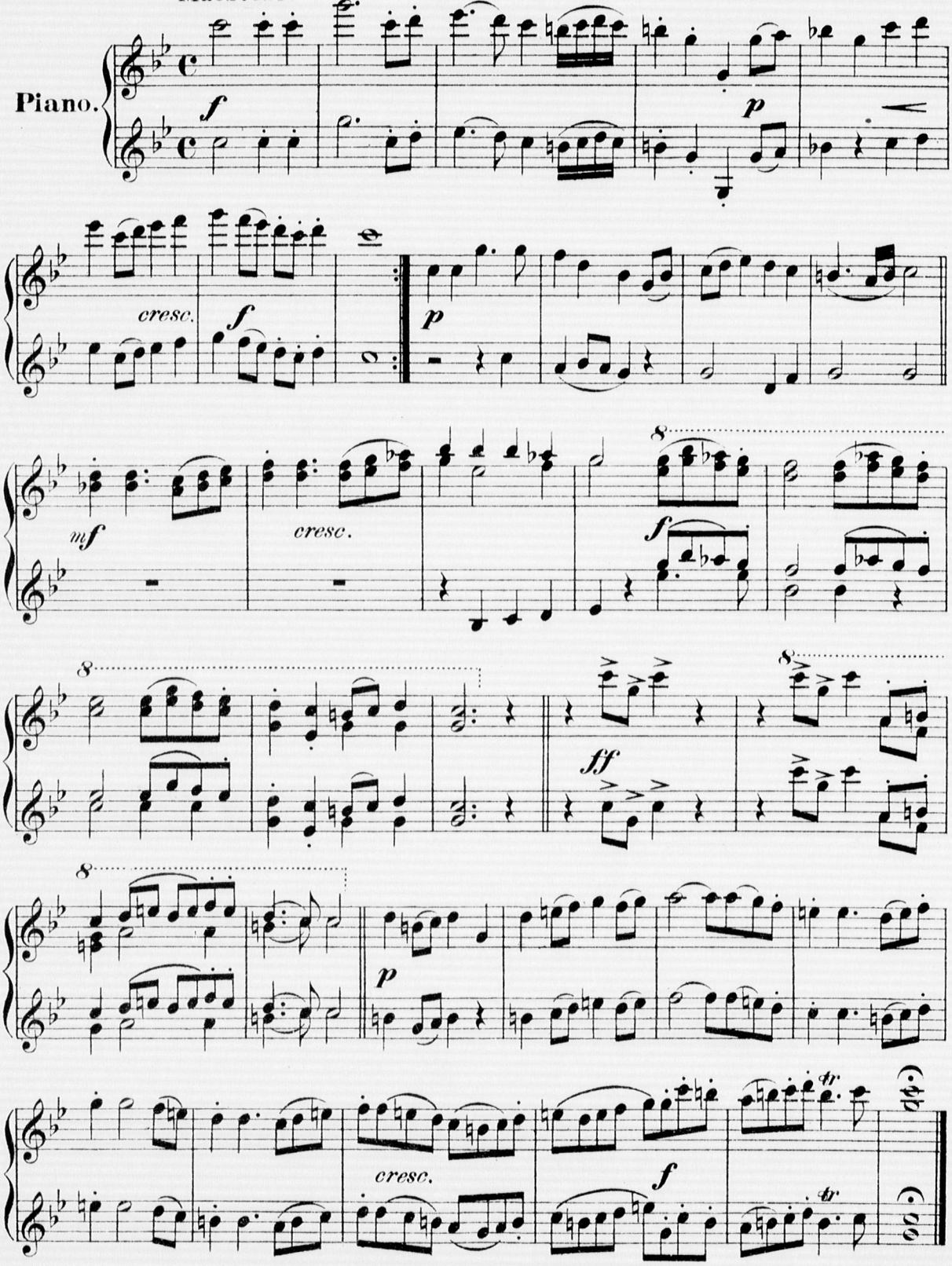

II. Gaillarde Triomfant.

Con fuoco.

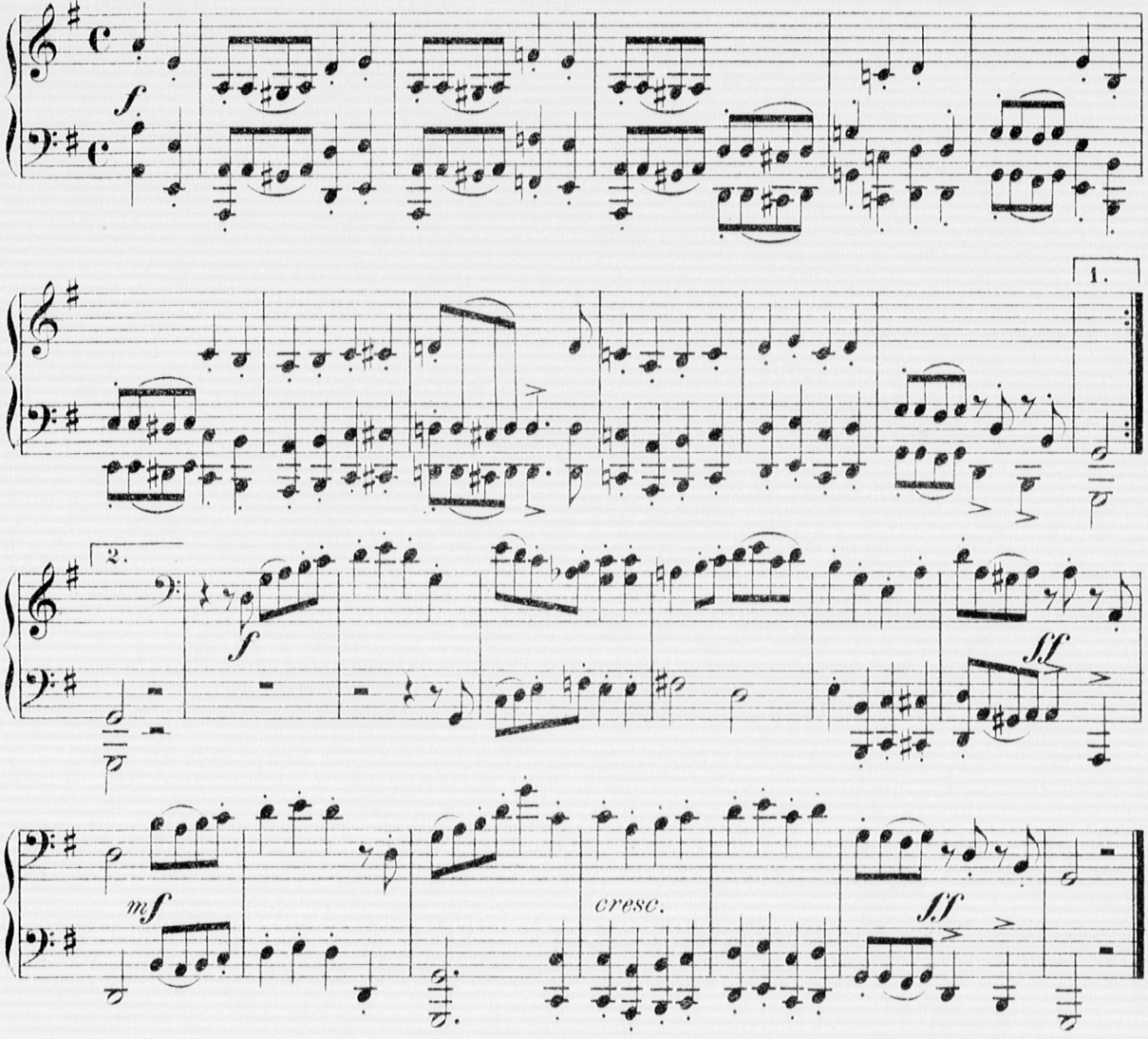

III. Vogtigheijd aen de blanke Smidt.

Molto moderato.

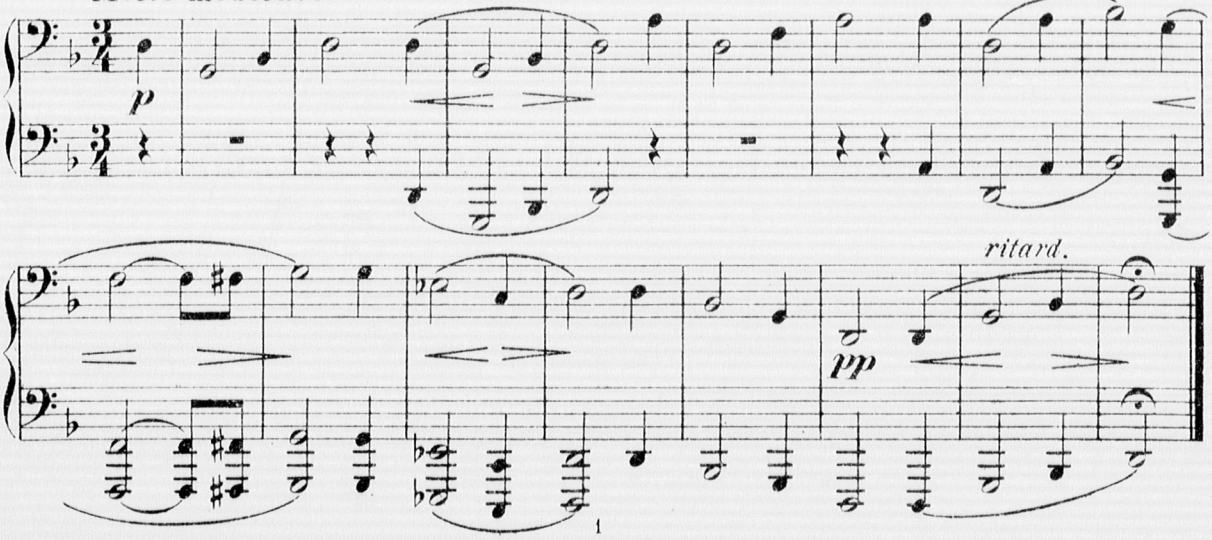

II. Gaillarde Triomfant.

Con fuoco.

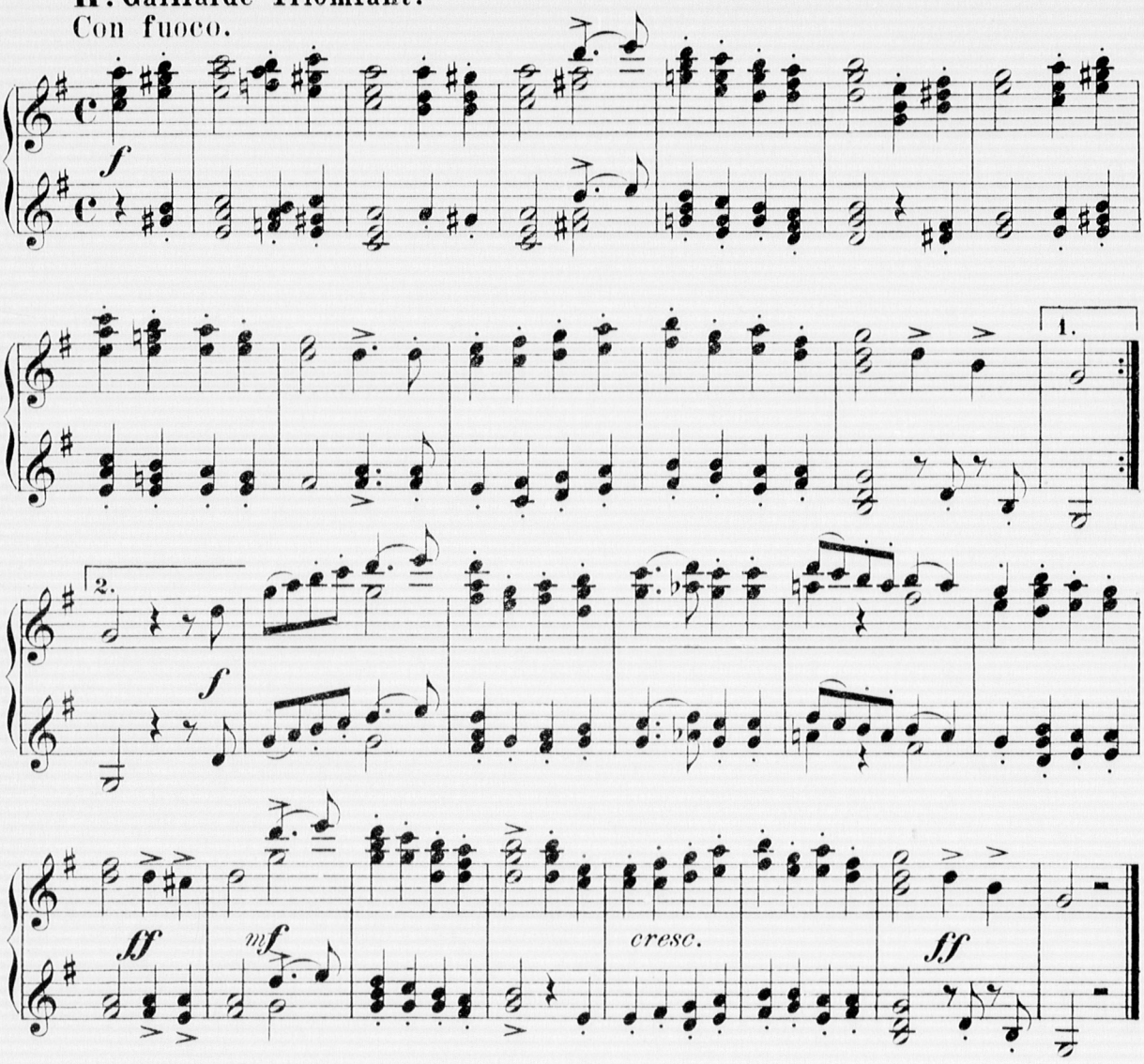

III. Vogtigheijd aen de blanke Smidt.

Molto moderato.

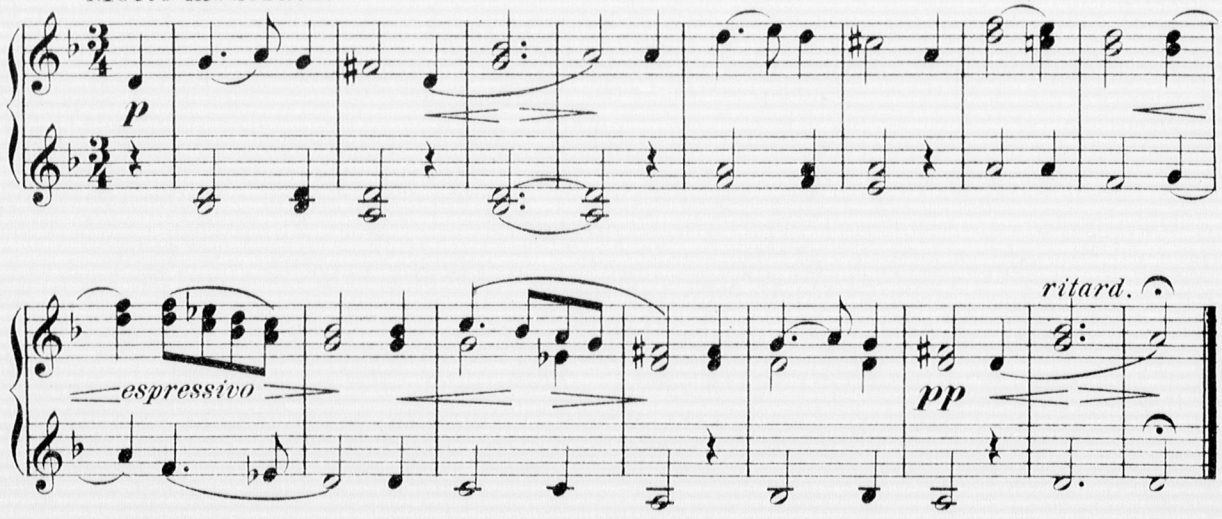

IV. Gaillarde Strijkstok.

Secondo.

Allegretto.

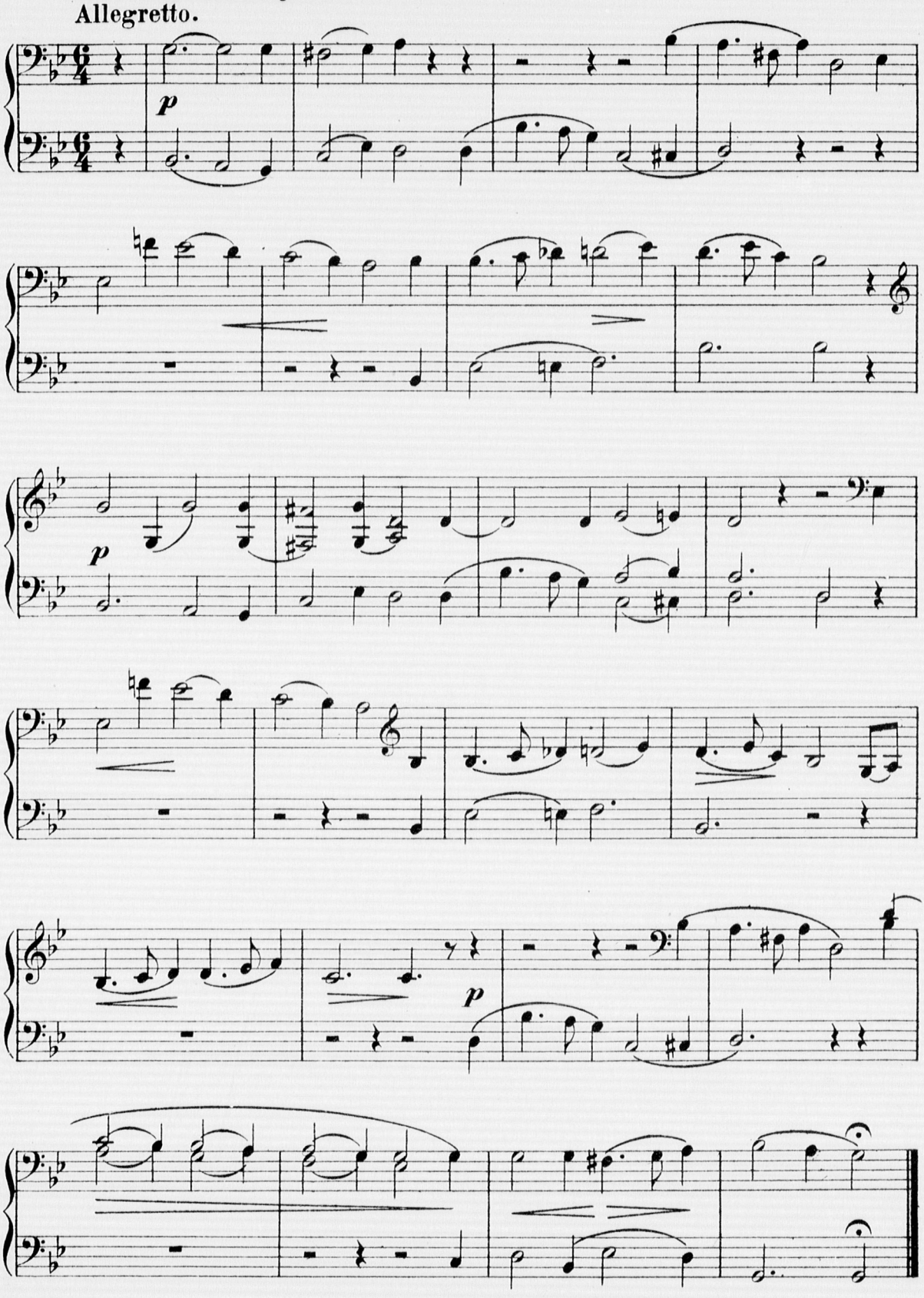

IV. Gaillarde Strijkstok.

Allegretto.

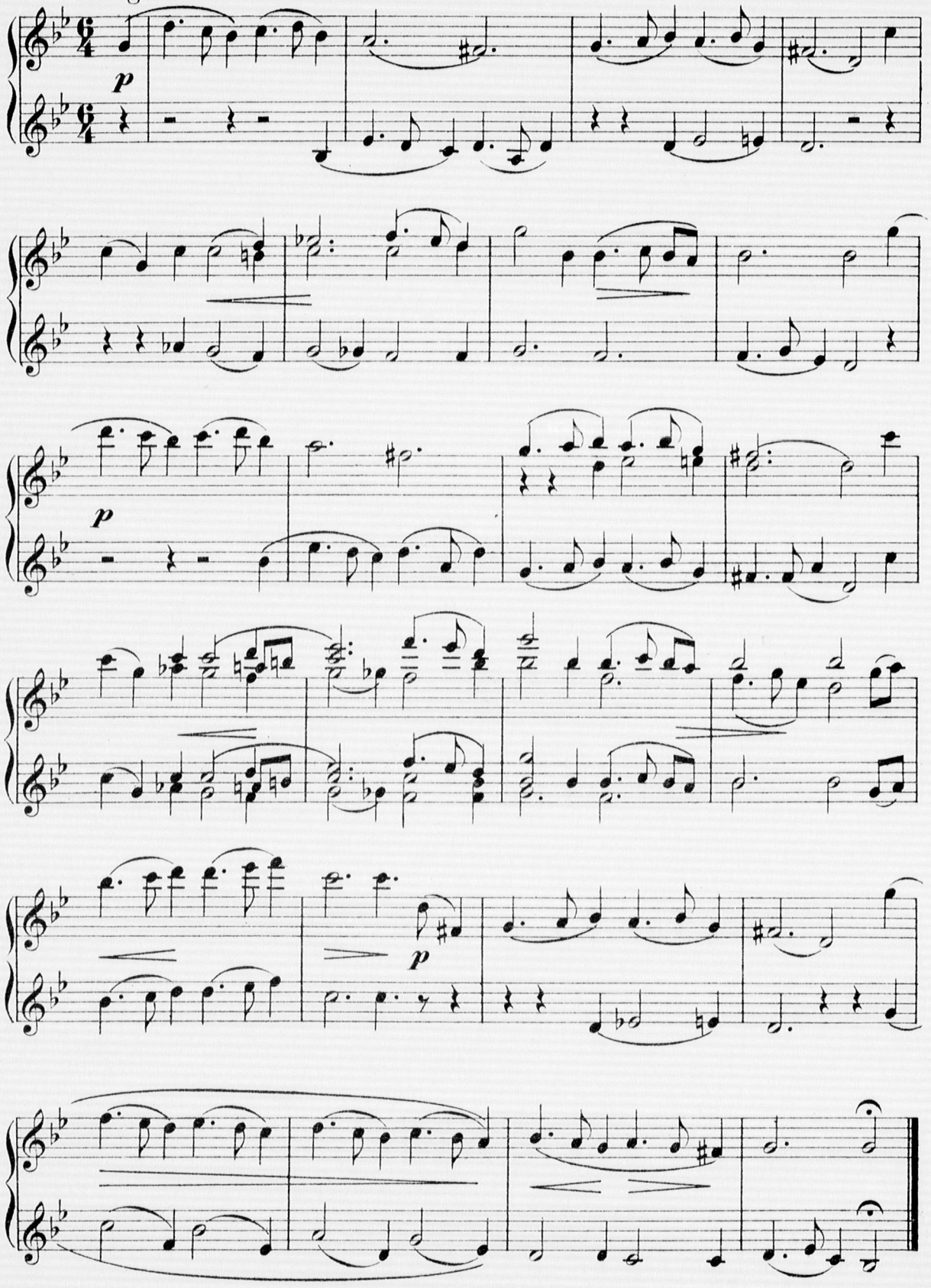

Secondo.

V. Courante Foucart.
Presto.

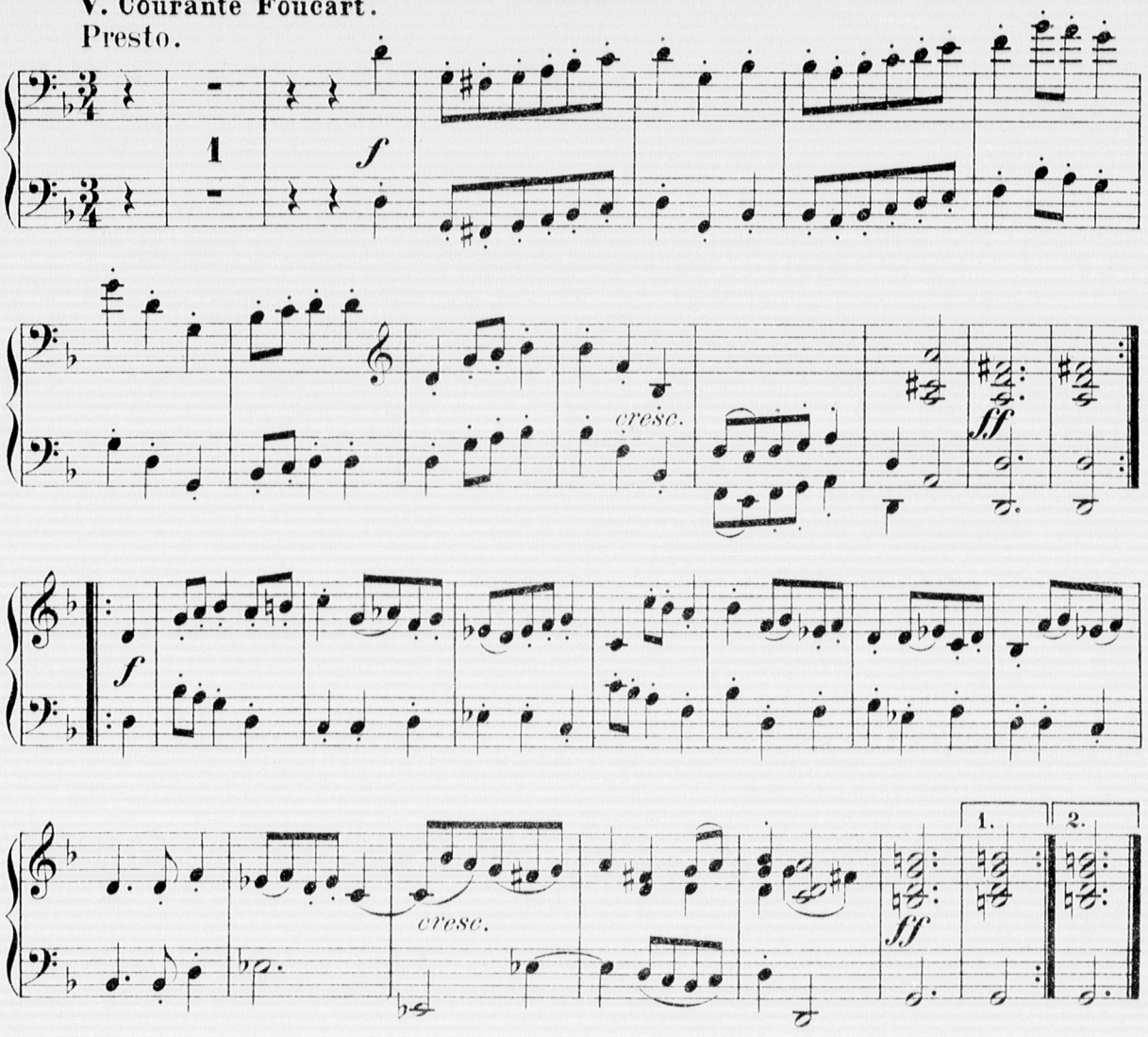

VI. Stemme: Peckingstons Pond.
Allegro commodo.

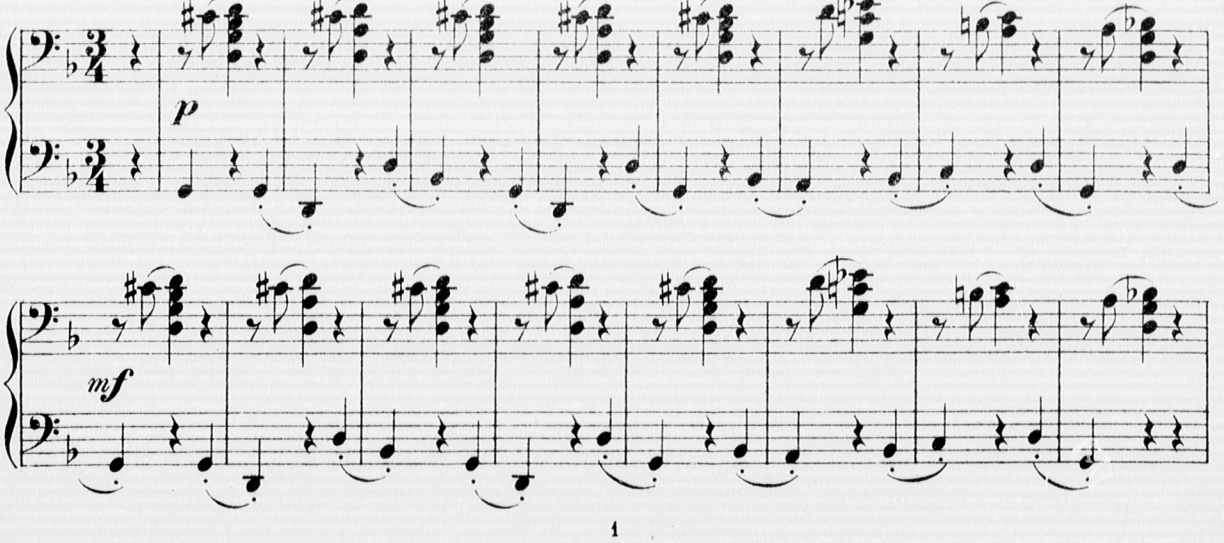

V. Courante Foucart.
Presto.

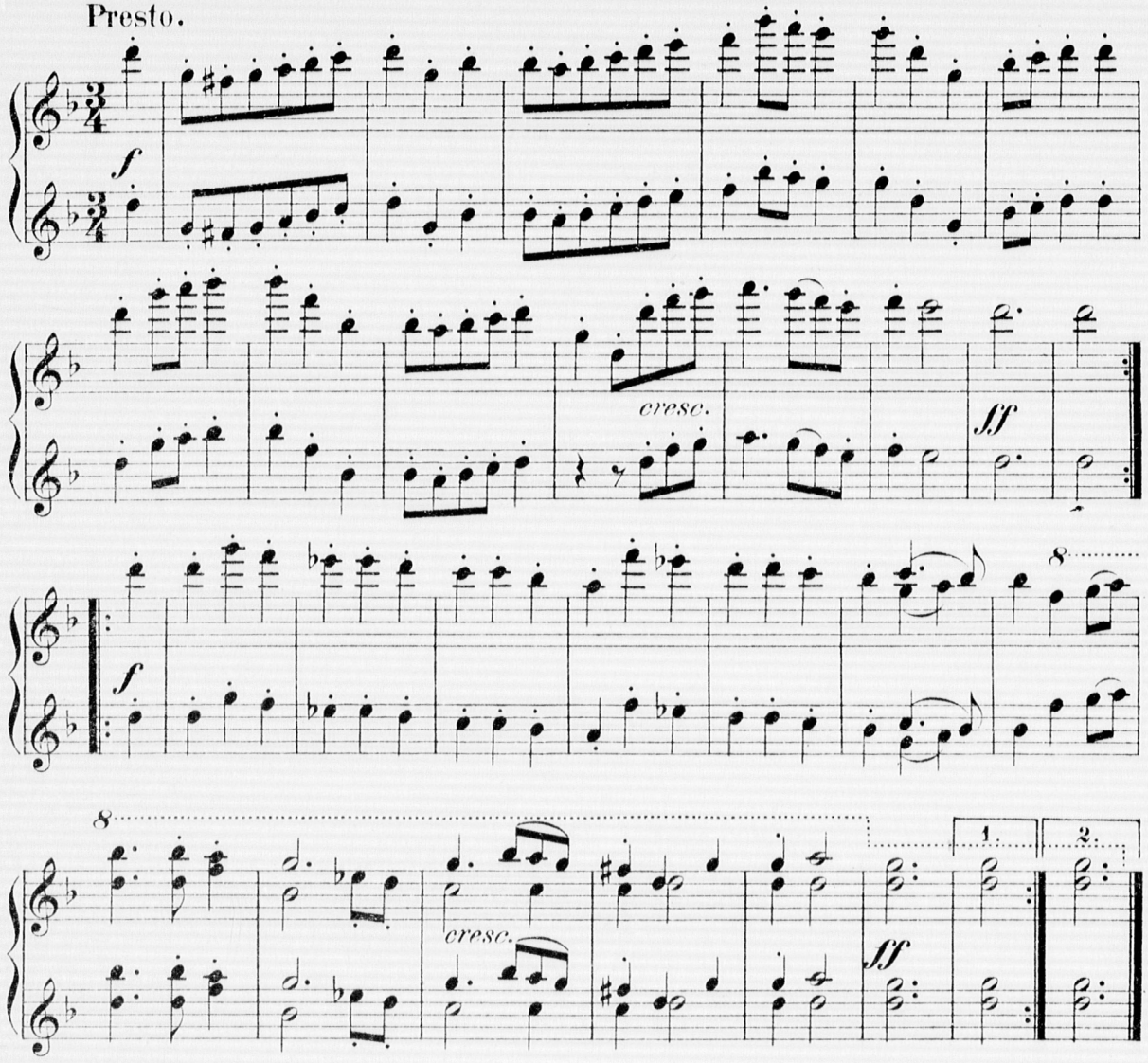

VI. Stemme: Peckingstons Pond.
Allegro commodo.

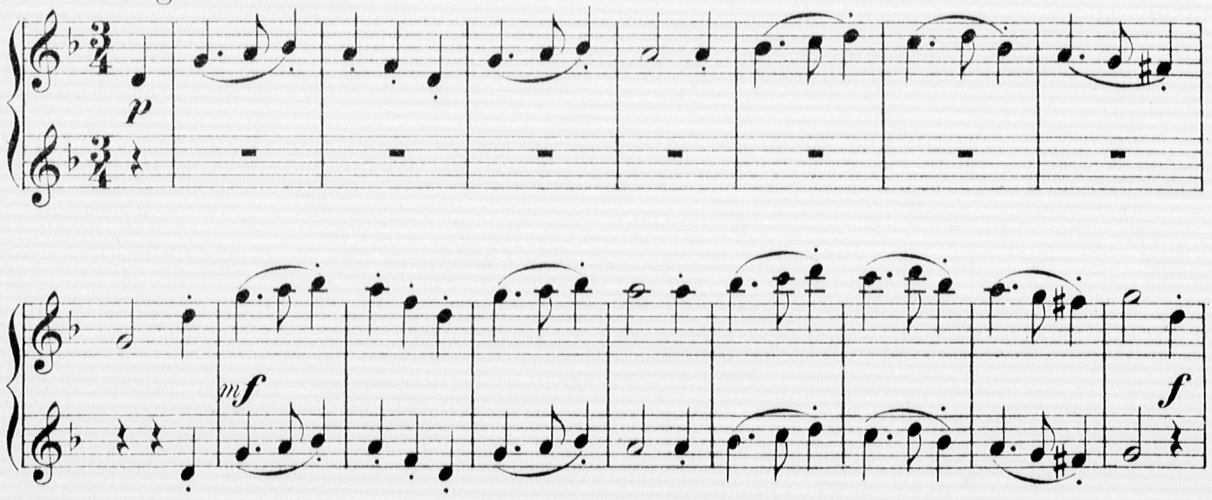

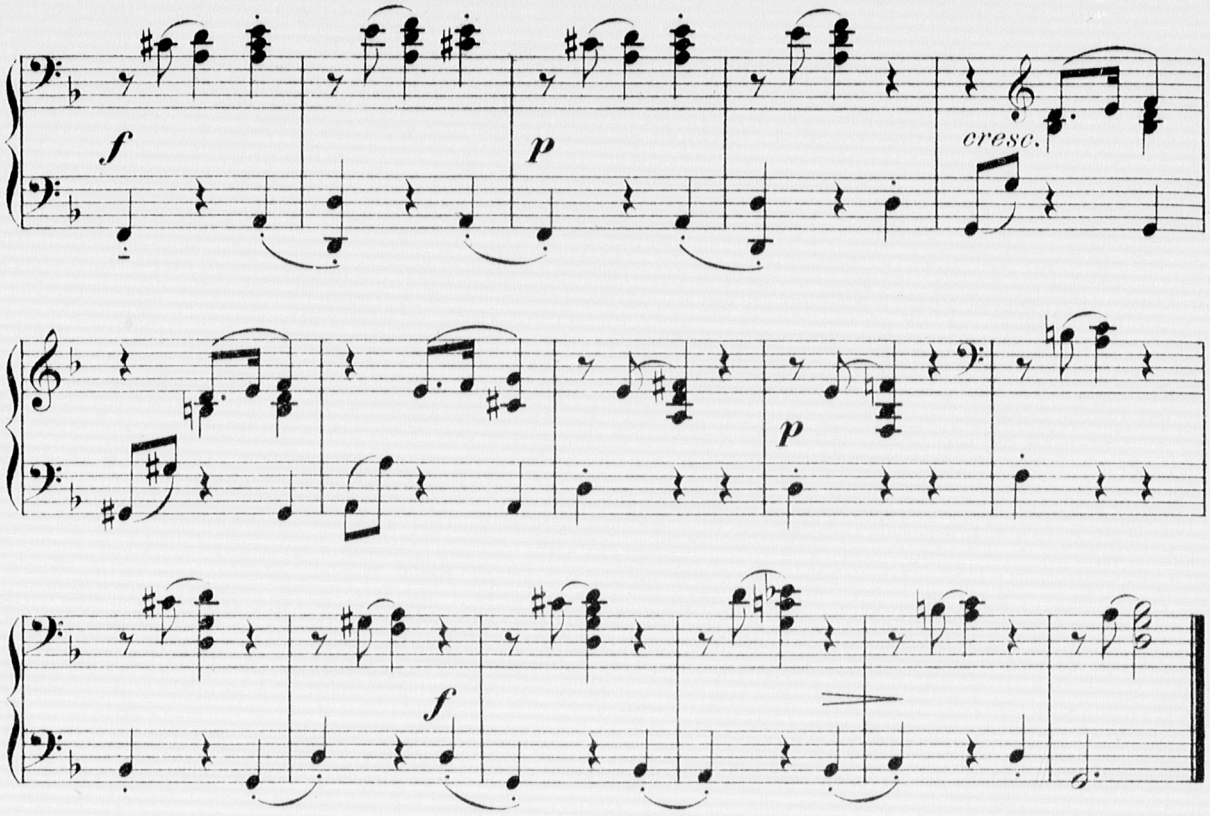

VII. Galjaarde Hooren badel.
Allegretto.

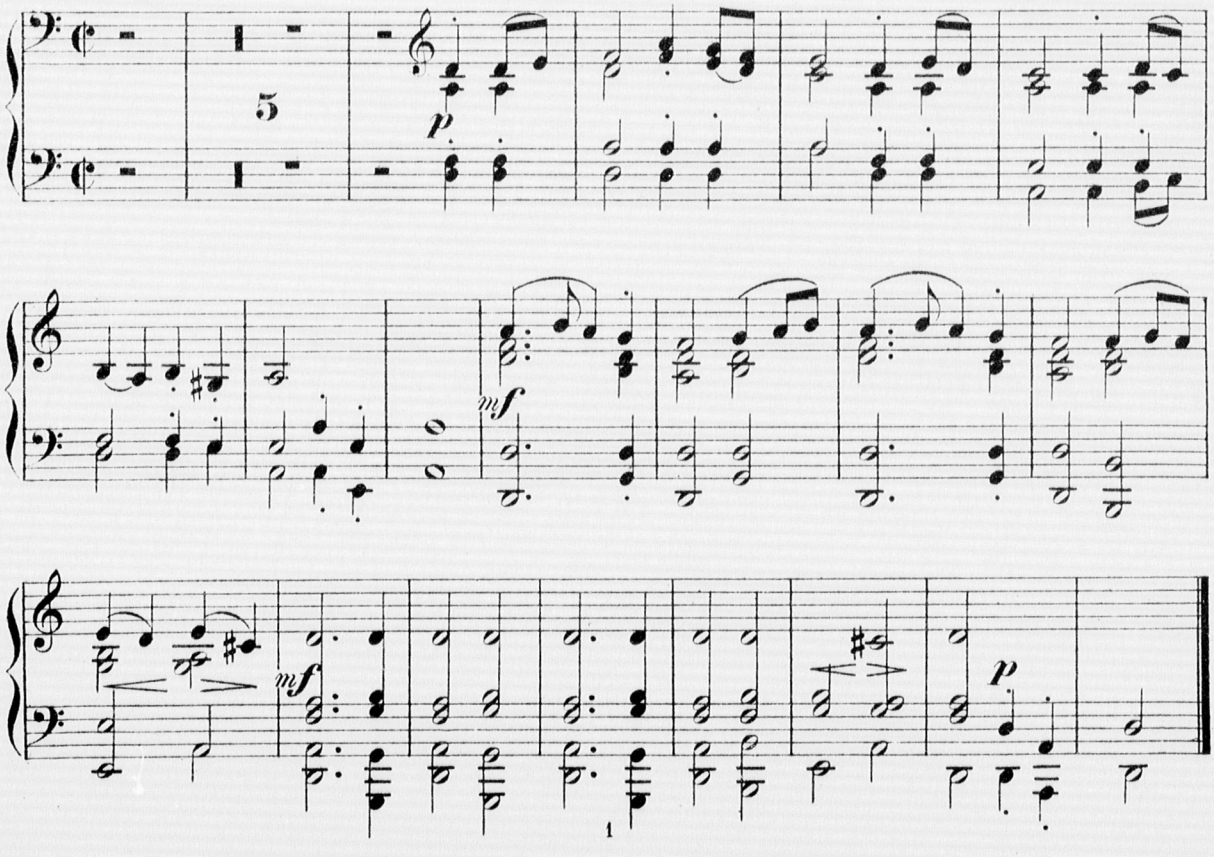

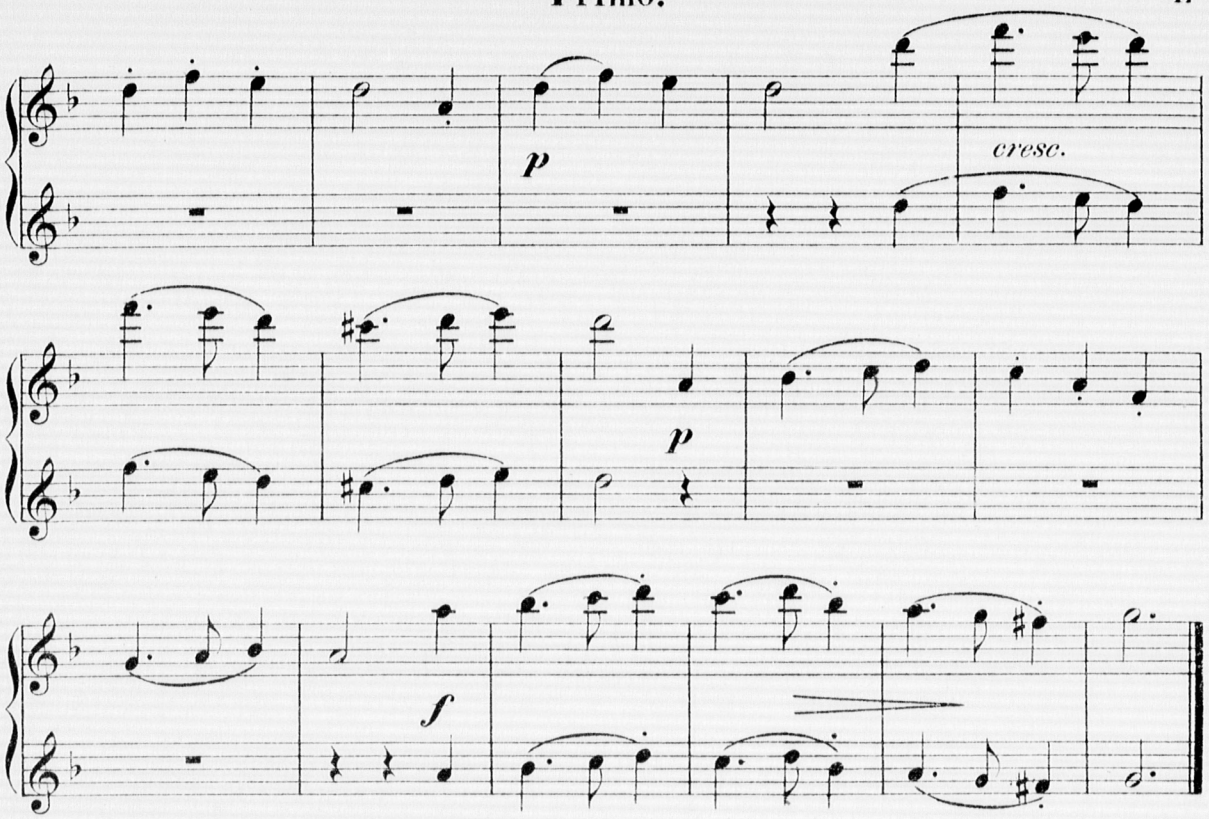

VII. Galjaarde Hooren badel.

Allegretto.

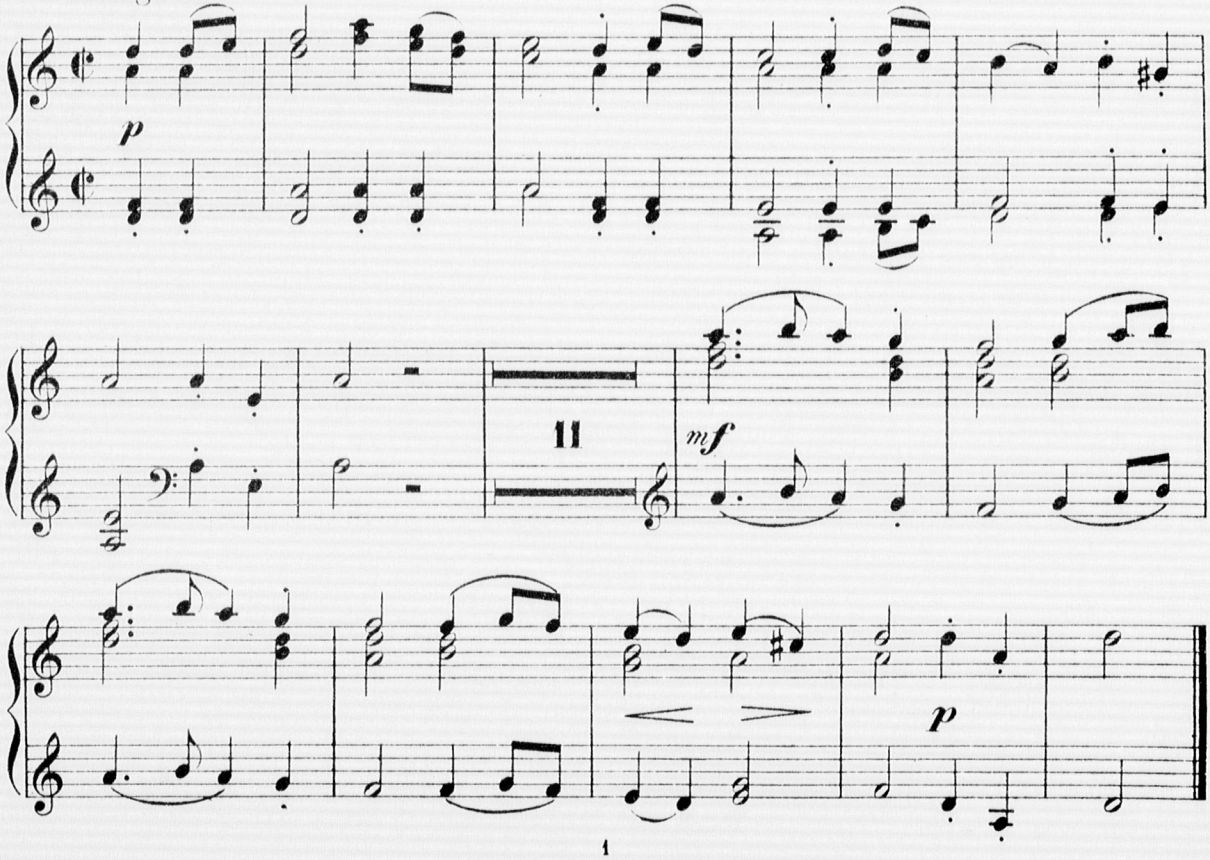

VIII. Bredaas Biertje.

Allegro.

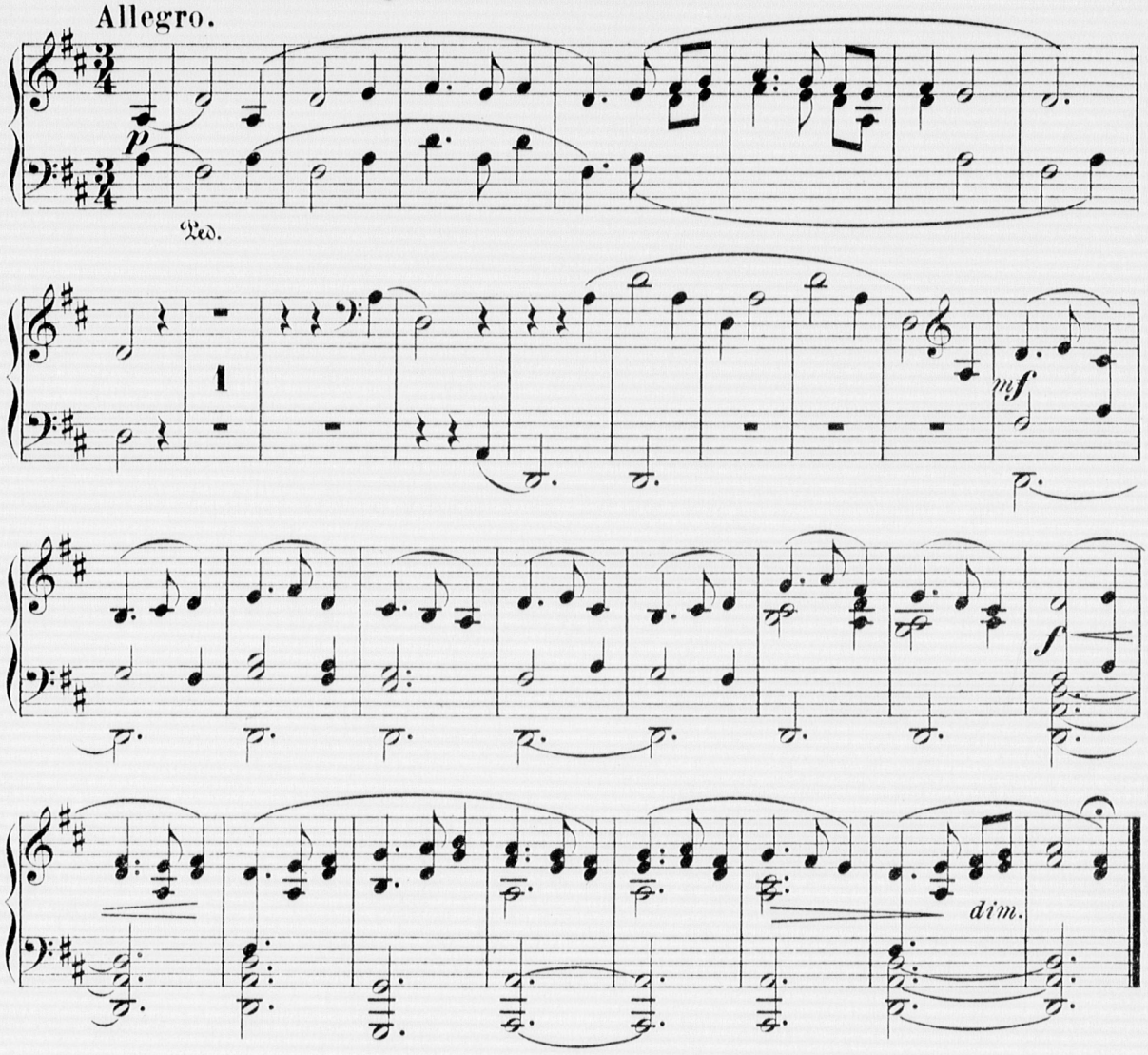

IX. Adieu Schoone Liefde.

Andante espressivo.

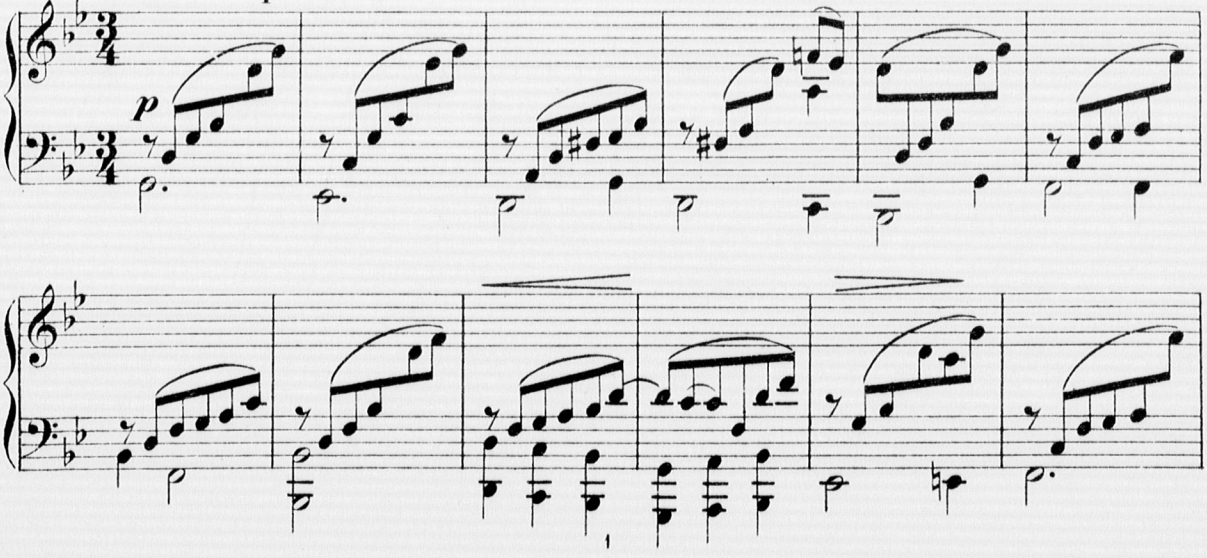

VIII. Bredaas Biertje.

Allegro.

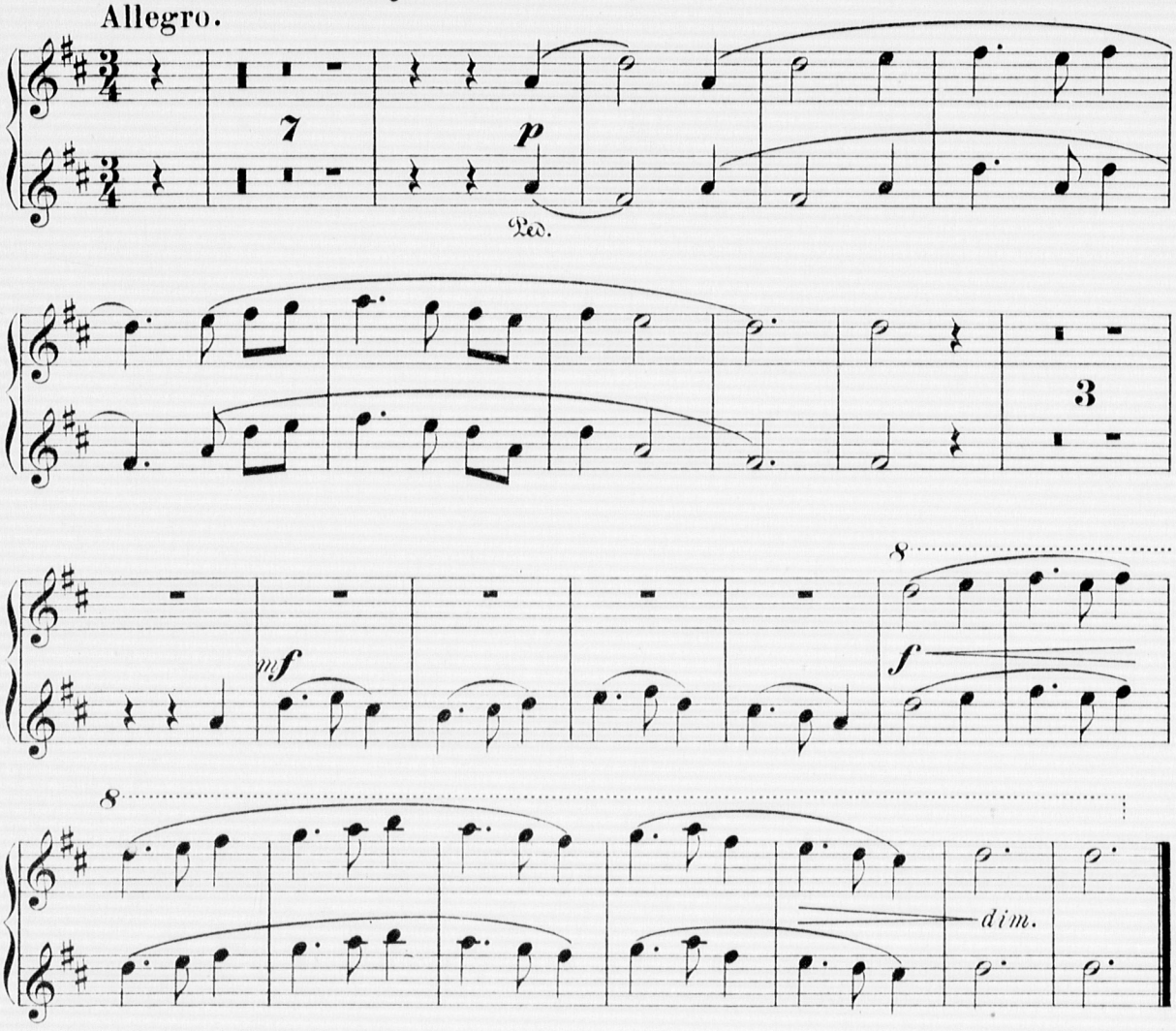

IX. Adieu Schoone Liefde.

Andante espressivo.

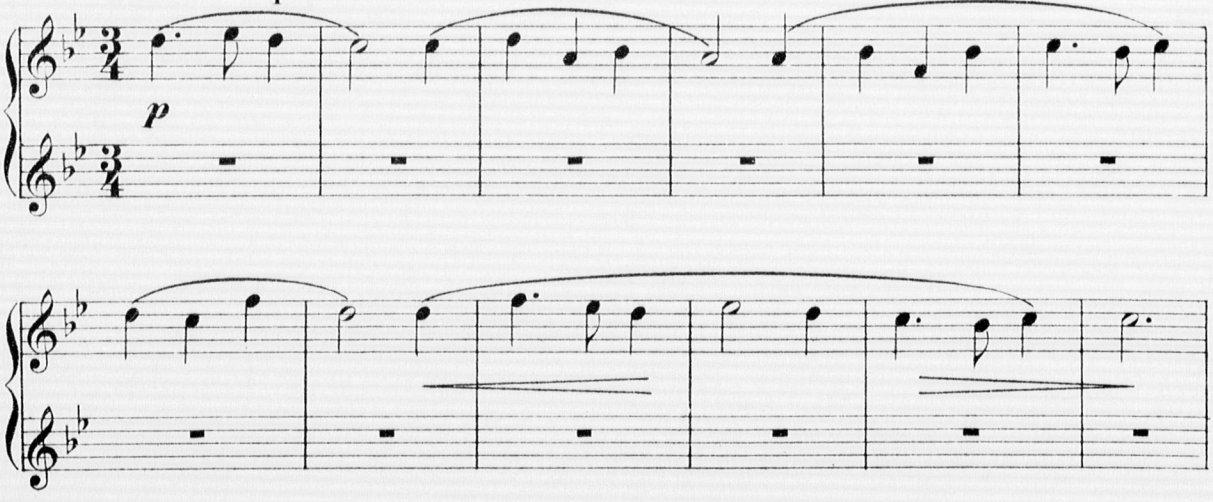

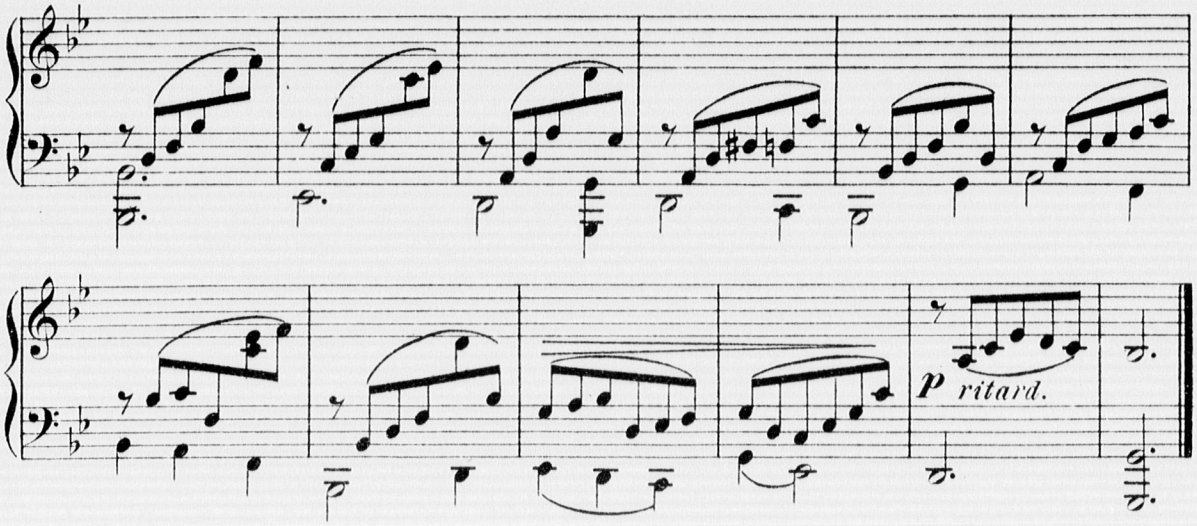

X. De Boufon.
Allegretto.

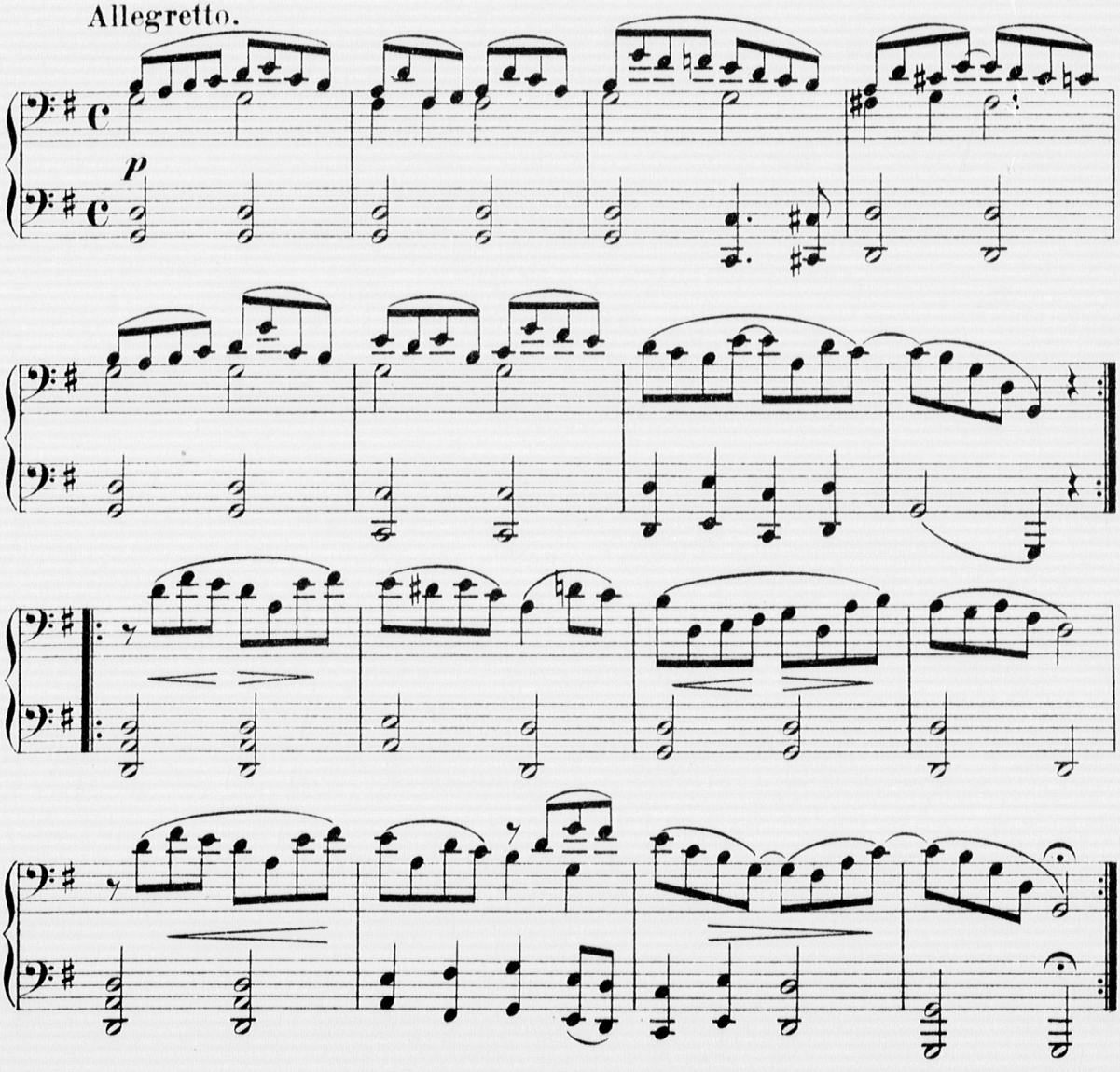

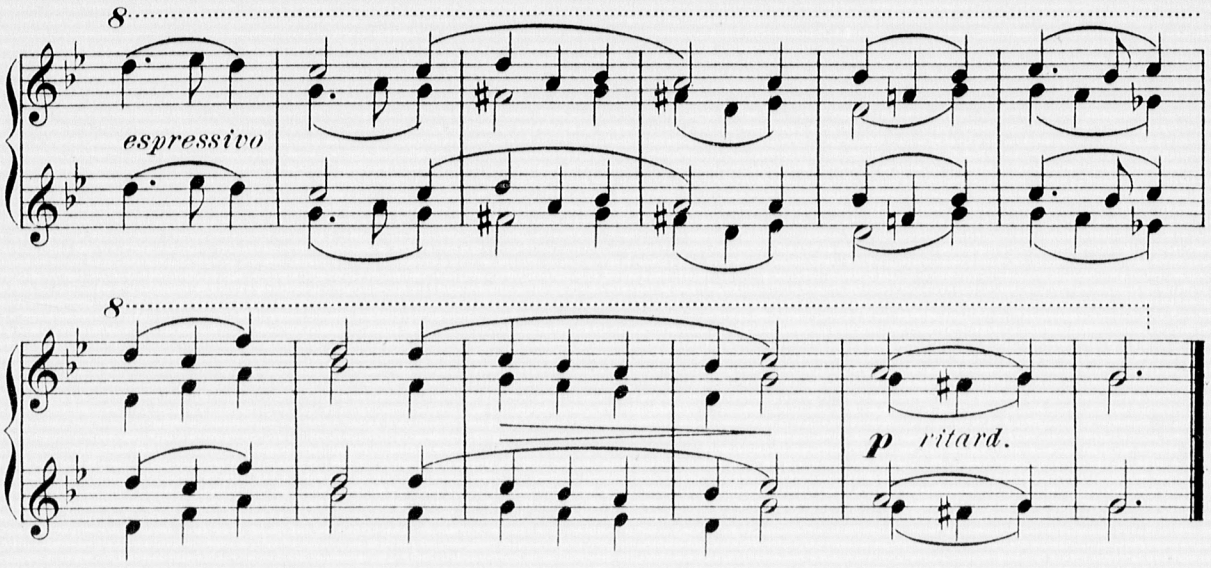

X. De Boufon.

Allegretto.

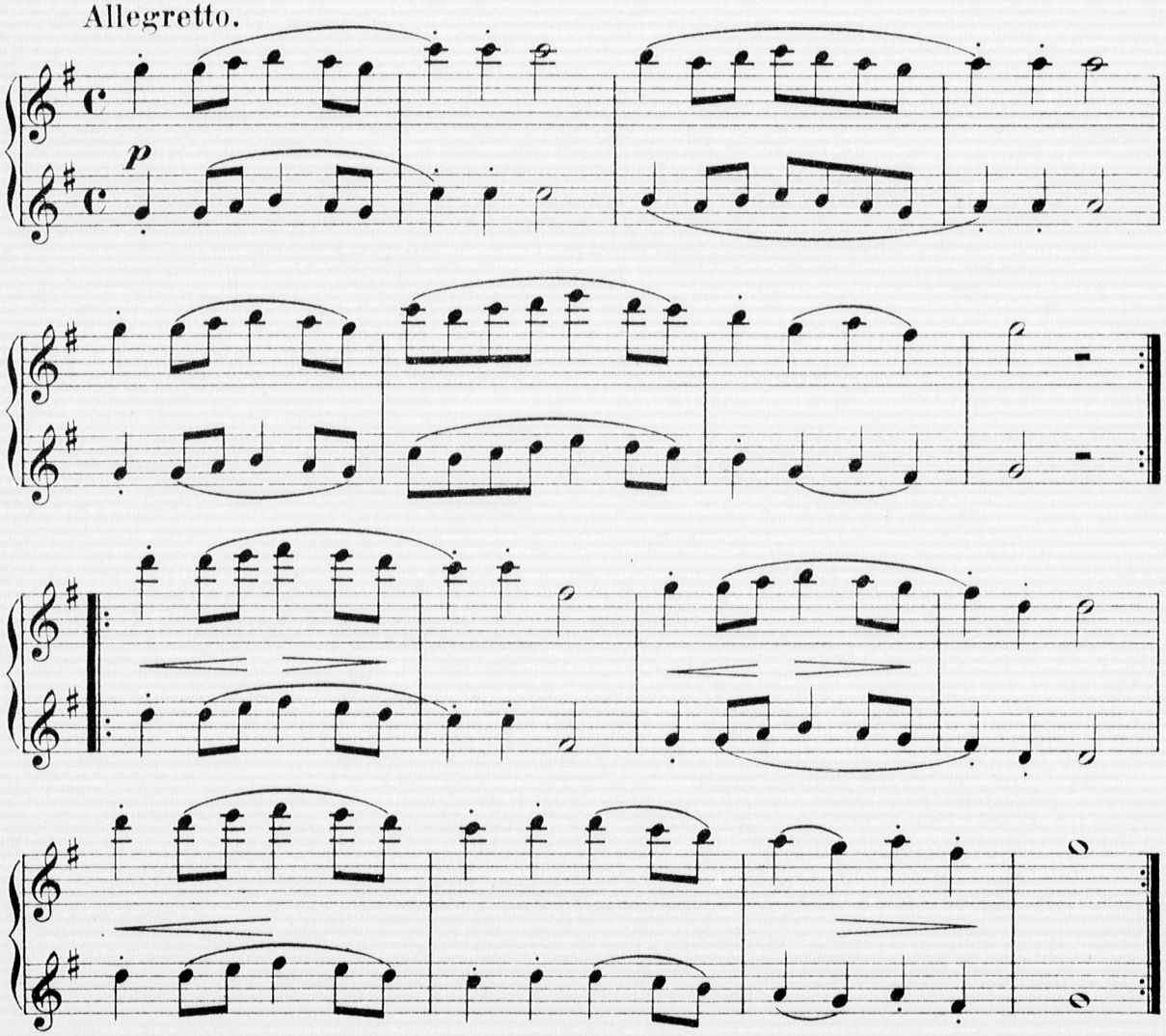

XI. Een Boer rontom.

Secondo.

Marcato.

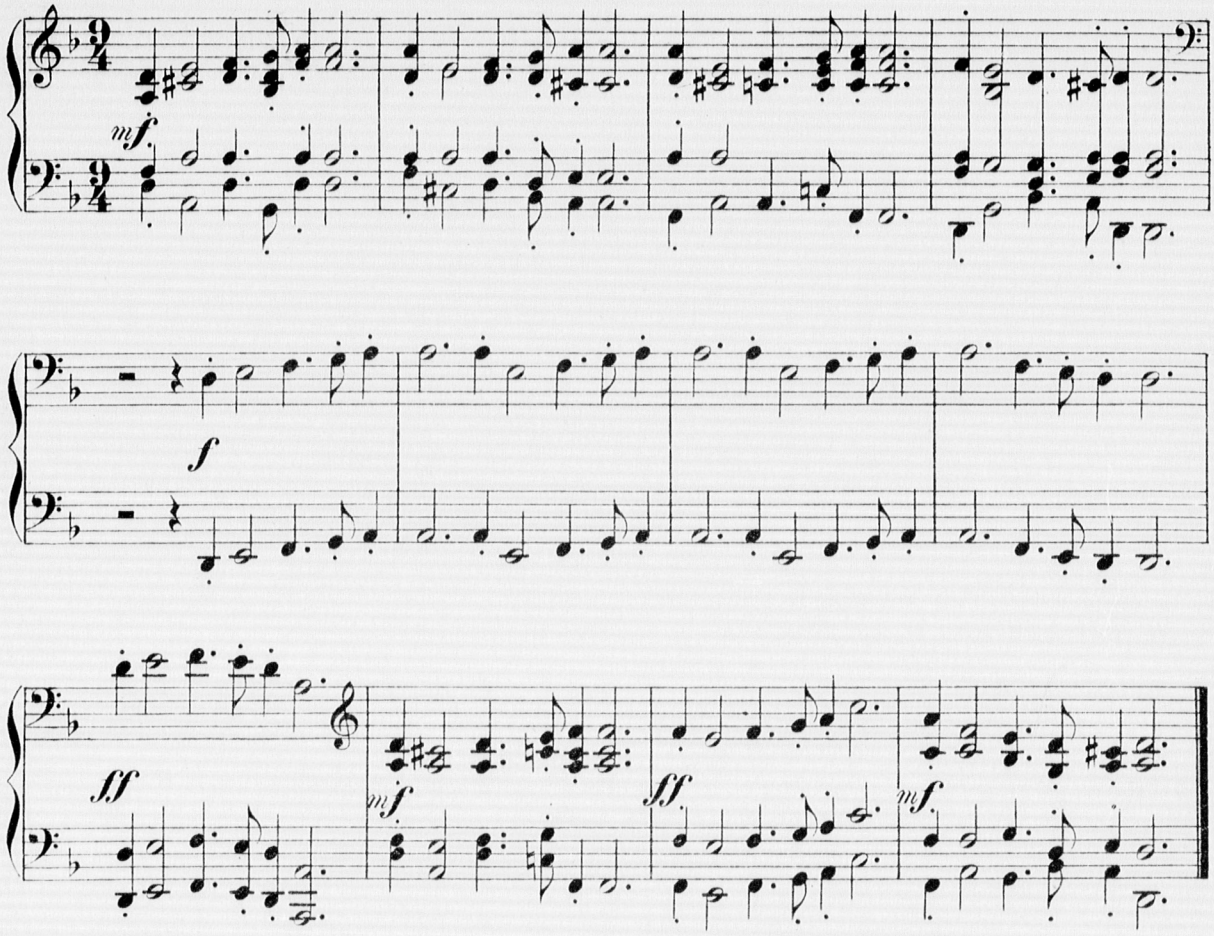

XII. Menuet.

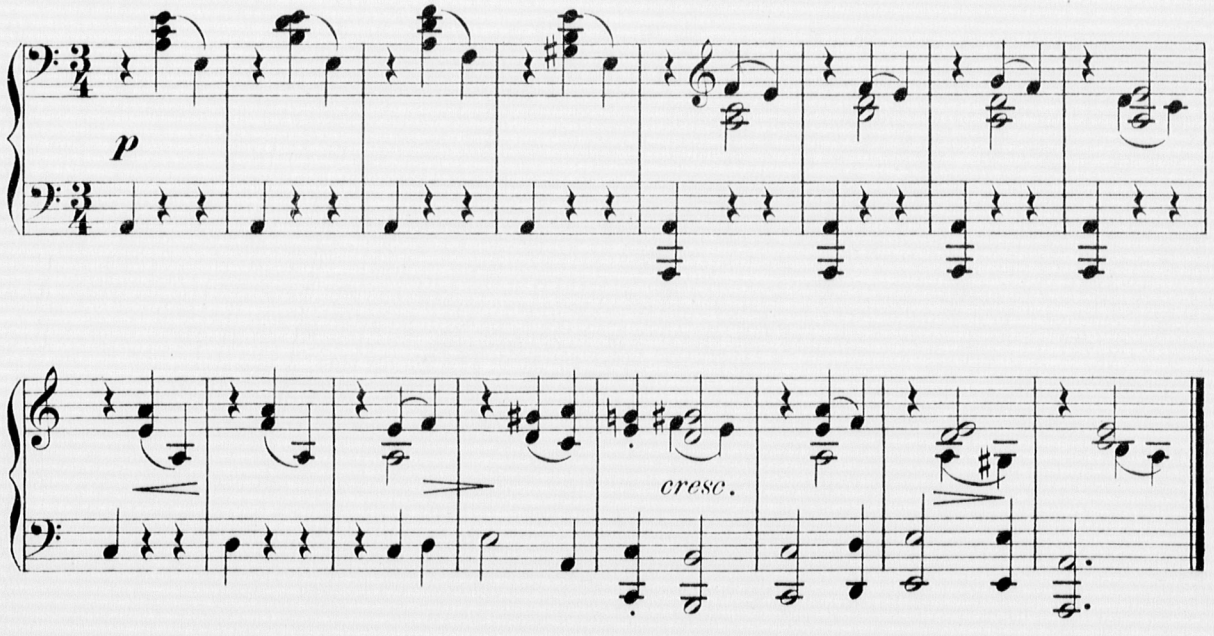

XI. Een Boer rontom.

Marcato.

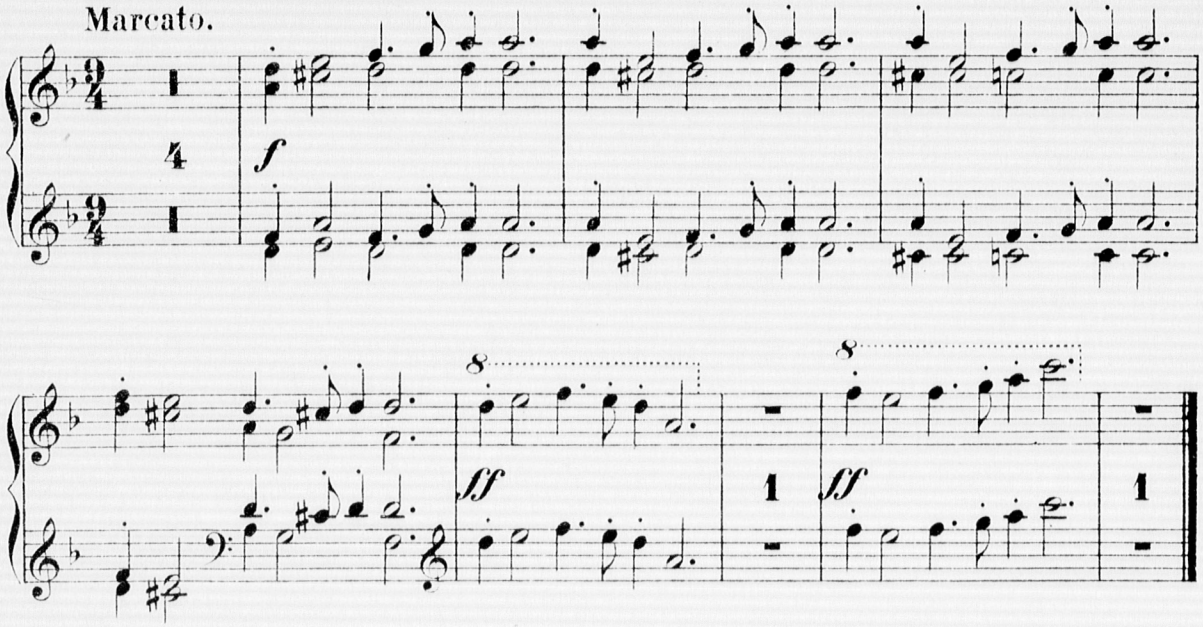

XII. Menuet.

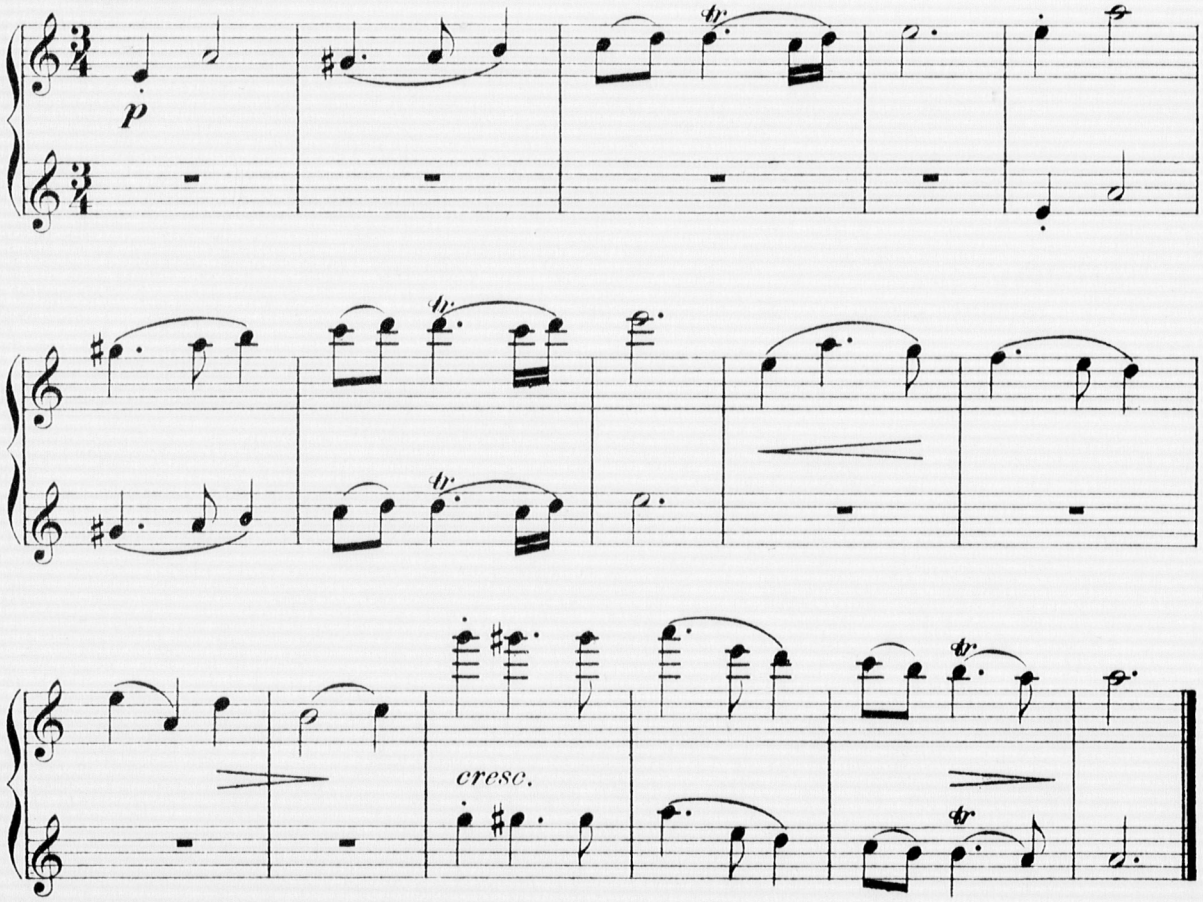

XIII. De doot van den Konink van Engelant.

Allegretto molto espressivo e legato.

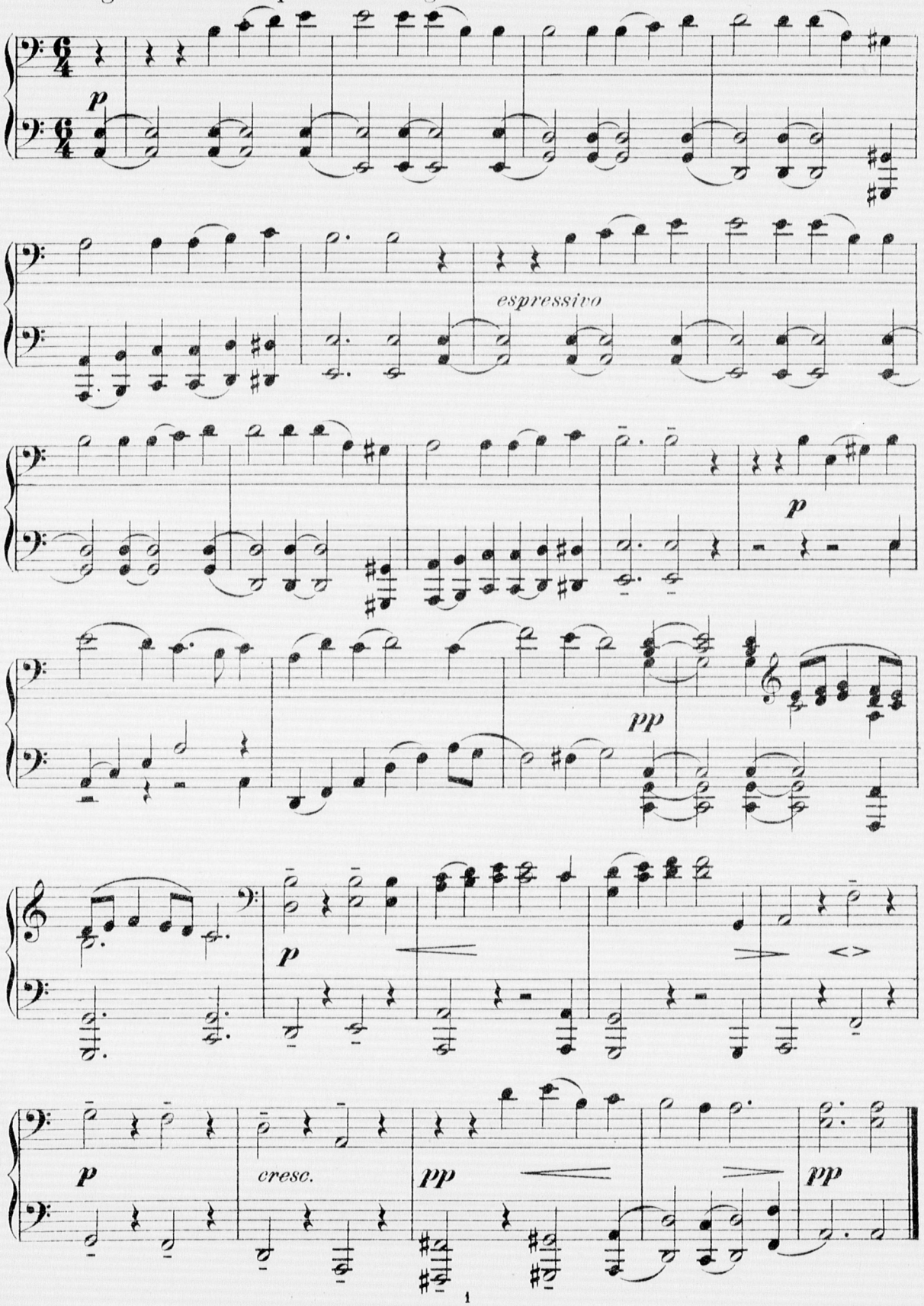

XIII. De doot van den Konink van Engelant.

Allegretto molto espressivo e legato.

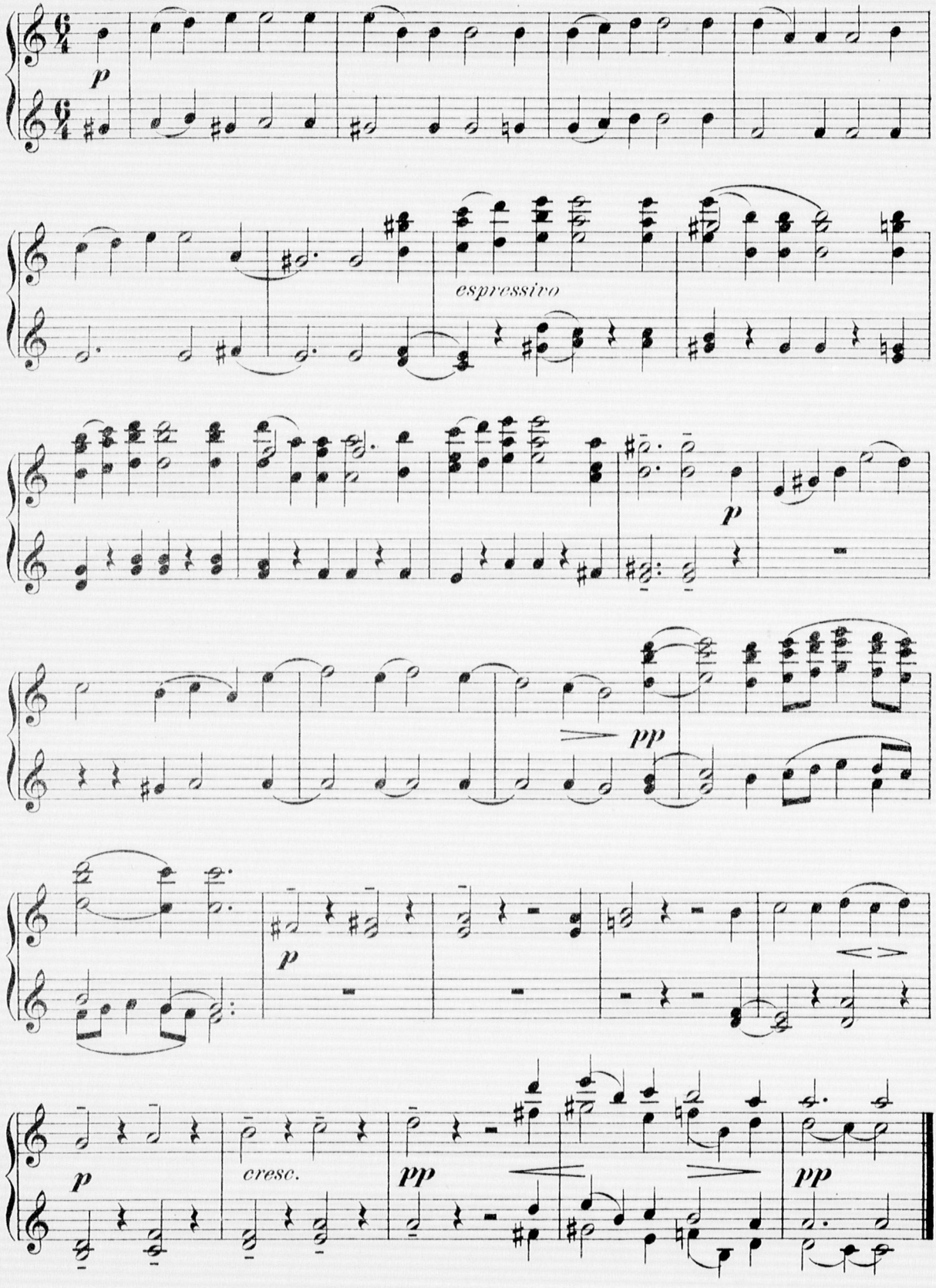

Secondo.

XIV. Charmoes.

Allegro.

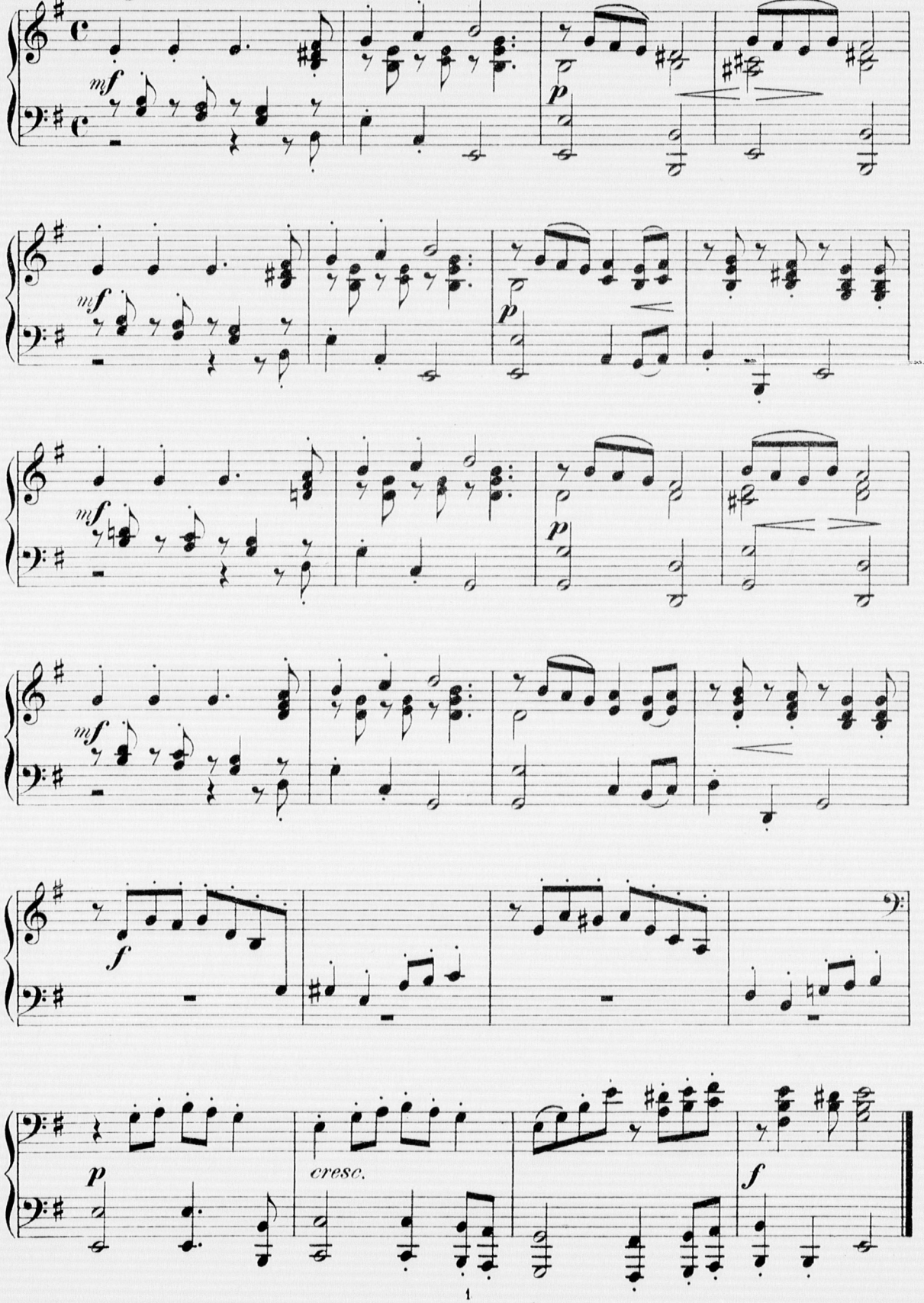

XIV. Charmoes.

Allegro.

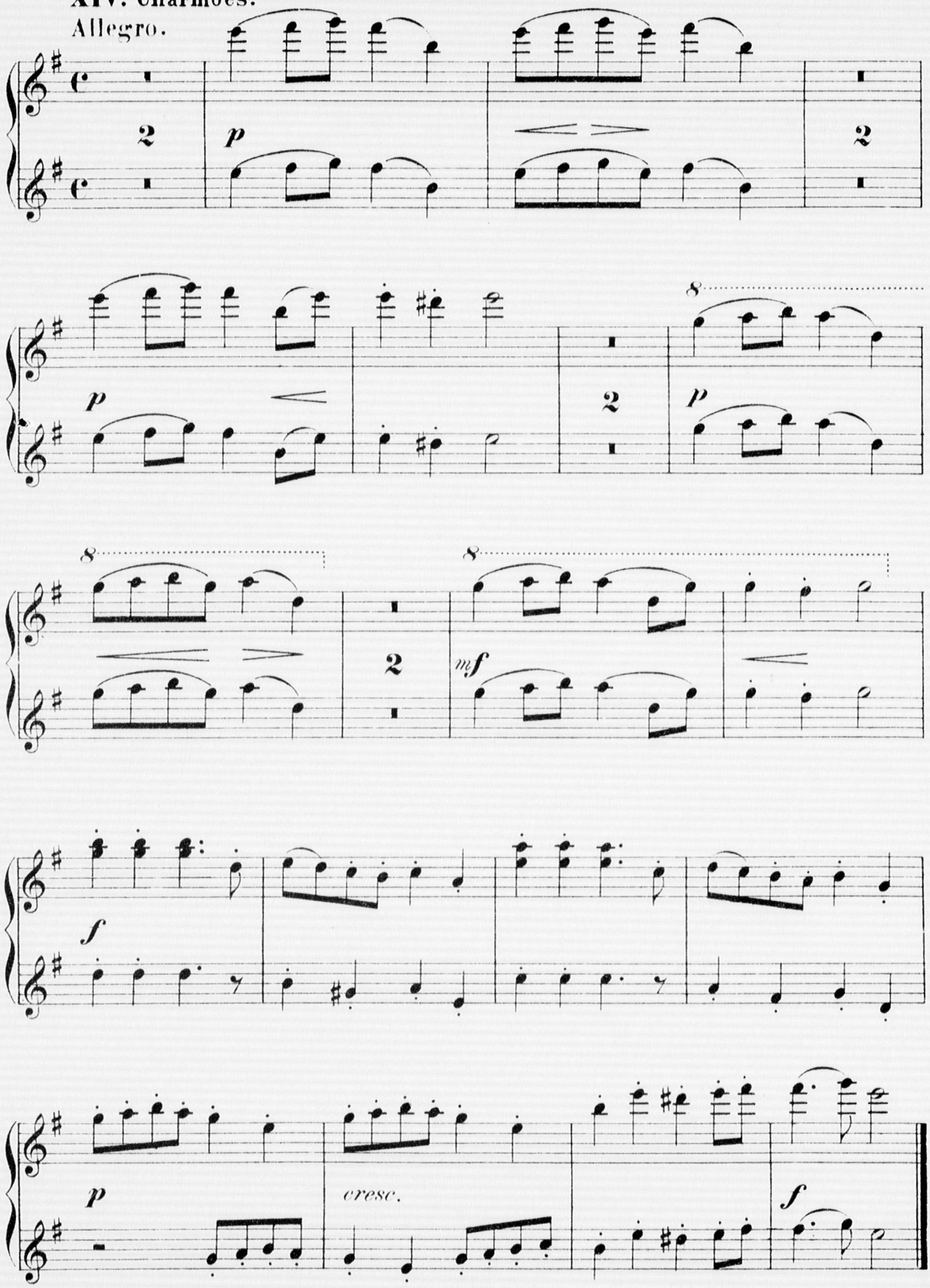

XV. Een Rondendans, om de Bruydt te bedde te dansen.

O mijn Engeleyn, o mijn Teubeleyn.

Andante.

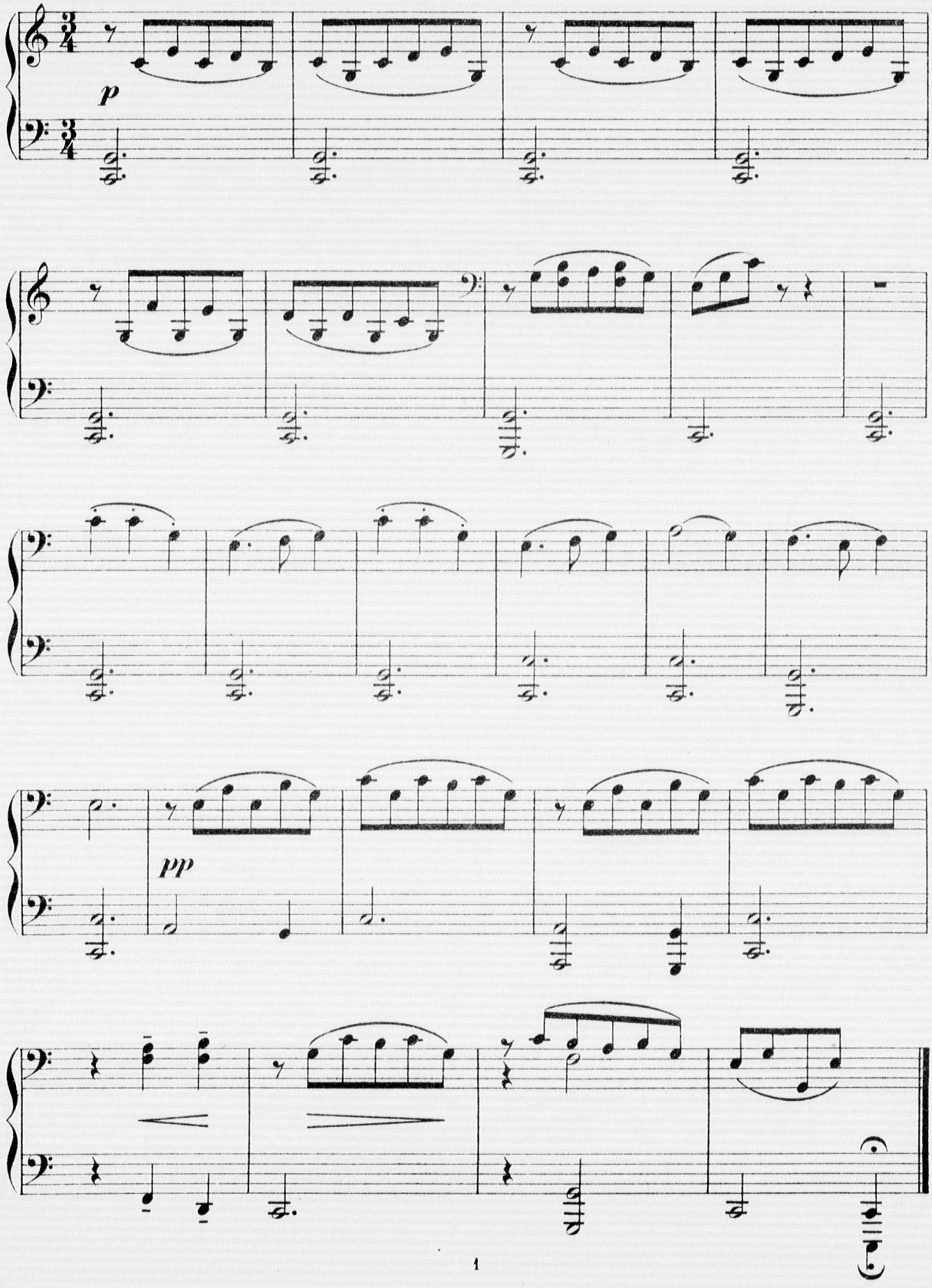

XV. Een Rondendans, om de Bruydt te bedde te dansen.

O mijn Engeleyn, o mijn Teubeleyn.

Andante.

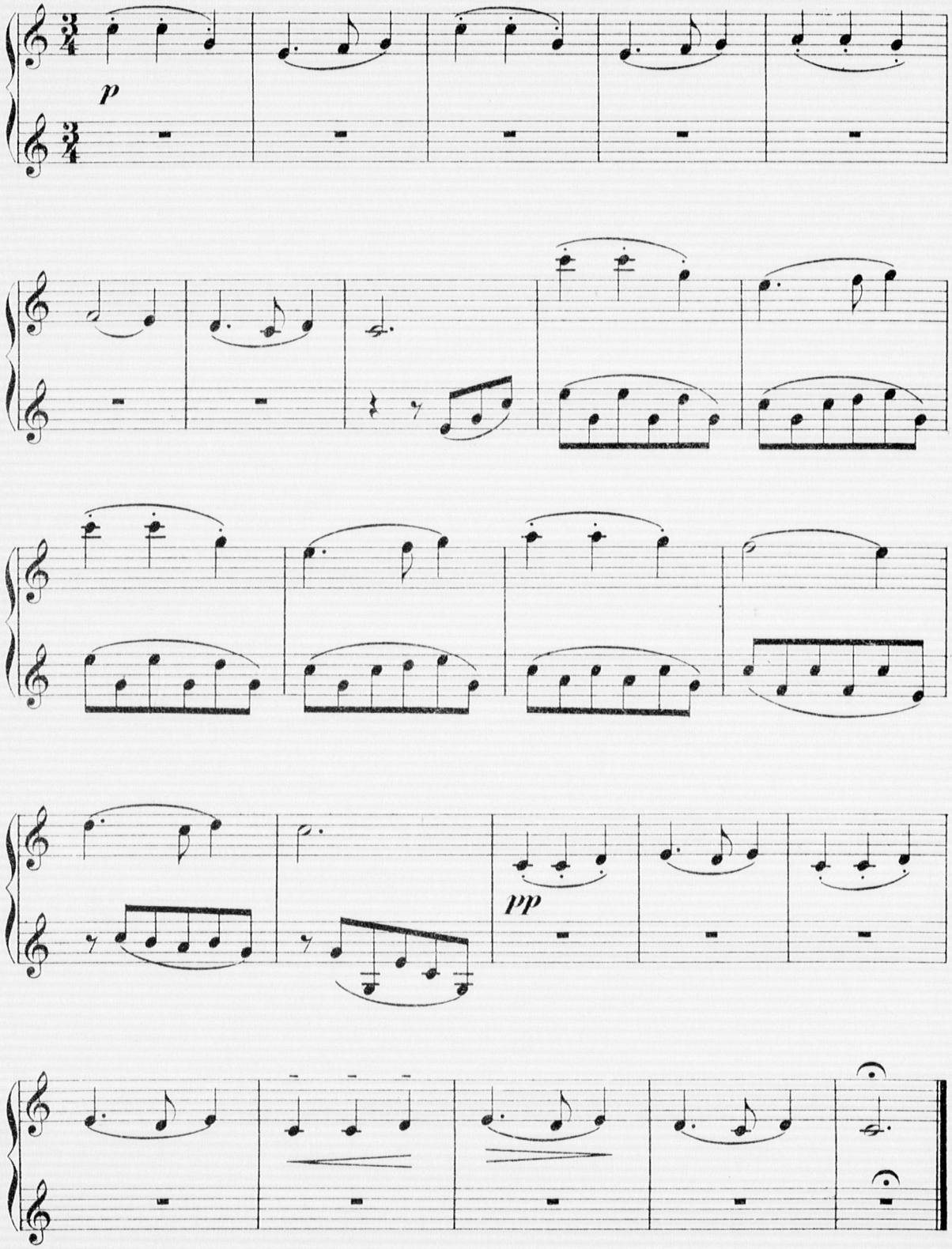

C. 3444

Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst.

Vereeniging voor Noord-Nederlands Muziekgeschiedenis.

Ieder die in 1882 als *Beschermer* toetreedt — en mij een postwissel van *f* 3.— zendt (of zoo veel *méér* als hij in 't belang onzer kostbare nasporingen, gelieft bij te dragen), en mij — voor zooveel hij niet in *Amsterdam* woont — *portvrij* naam en adres van zijn *gewonen Boekhandelaar* opgeeft, ontvangt in den loop van dit jaar door mij:

1°. Prof. Moll's „Kerkgezang tijdens de Oud-nederlandsche muziekschool" — zoolang de voorraad strekt;
2°. Mis van JAC. OBRECHT „Fortuna Desperata", bewerkt door ROBERT EITNER;
3°. het „derde jaarboek der Vereeniging"; en
4°. wat de Vereeniging wijders in 't jaar 1882 zal uitgeven.

Wie op de boven aangewezen manier als *Lid* toetreedt (postwissel van *f* 1.25 of méér) ontvangt: 1°. Moll's Kerkgezang, en 2°. het Jaarboek; doch geen der muziek-uitgaven.

De vroeger door de Vereeniging uitgegeven werken zijn tot de volgende prijzen voor ieder verkrijgbaar, als:

		Netto.
J. P. SWEELINCK. Regina Coeli . . .	Partituur . . .	*f* 1.50
	1 Stel Stemmen .	„ 0.75
XIX Oud-Nederlandsche Liederen, uit den „Nederlandtschen Gedenck-clanck" van Adrianus Valerius		„ 1.50
J. P. SWEELINCK. Zeven Orgelstukken		„ 2.—
Twaalf Geuzeliedjes, uit den Spaanschen tijd. Met klavierbegeleiding en toelichting, door Prof. A. D. LOMAN . . .		„ 0.90
CORNELIS SCHUYT. Drie Madrigalen en J. P. SWEELINCK. Twee Chansons	Partituur . . .	„ 1.75
	1 Stel Stemmen .	„ 1.50
J. P. SWEELINCK. Chanson		„ 0.50
J. P. SWEELINCK. Acht Zes-stemmige Psalmen mit bio-bibliografische Schets door H. F. L. TIEDEMAN en fotografisch portret van SWEELINCK	Partituur . . .	„ 4.—
	1 Stel Stemmen .	„ 1.50
J. WANNING. Bloemlezing uit de 52 Sententiae, bewerkt door ROBERT EITNER	Partituur . . .	„ 1.75
	1 Stel Stemmen .	„ 1.50
Bouwsteenen: Eerste en Tweede Jaarboek der Vereeniging; ieder		„ 1.50

Amsterdam, *Februarij 1882.*

H. C. Rogge, Secretaris.

C. G. Röder, Leipzig.